

MLADIKA

November 2009

cena 3,00 €

Štev. 9

Padec berlinskega zidu in slovenski katoličani

UVODNIK

Pod črto

MESTNA OBČINA

Intervju s pisateljico
Evelino Umek

SAŠA MARTELANC

110-letnica Mirka Kunčiča

Boris Pangerc

Pesmi

KAZALO

Padec berlinskega zidu in slovenski katoličani	1
Boris Pangerc: Pesmi	3
Olga Paušič: Odhajanje	5
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	11
Stanka Devjak: Pesmi	12
Pogovor z avtorico romansirane biografije Marice Nadlišek Bartol	15
Peter Merku: Moje življenje v Nemčiji (XV)	18
Aleksander Furlan: Spomir	20
Branka Sulčič: Piccolomini in naši kraji (VI)	21
V luči Svetovnega slovenskega kongresa	23
Pod črto: Mestna občina	24
Saša Martelanc: Triglavske sanje pod južnimi zvezdami	25
Antena	28
Knjižnica Dušana Černeta (90) ..	32

Na platnicah:

Pisma, Za smeh in dobro voljo

Priloga: RAST 7 - 2009

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

uprava@mladika.com
redakcija@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z. o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu
dne 21.4.1999 pod številko 114276.
Vpisana v seznam ROC dne 15.10.2005
pod številko 11721.

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957
ISSN 1124 - 657X

Tisk: Graphart srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

IZHAJA DESETKRAT V LETU LETO LIII.

*Uredništvo in uprava Mladike
želita
bralcem in prijateljem*

*Blagosloavljen Božič
in srečno novo leto*

Novo
pri Mladiki

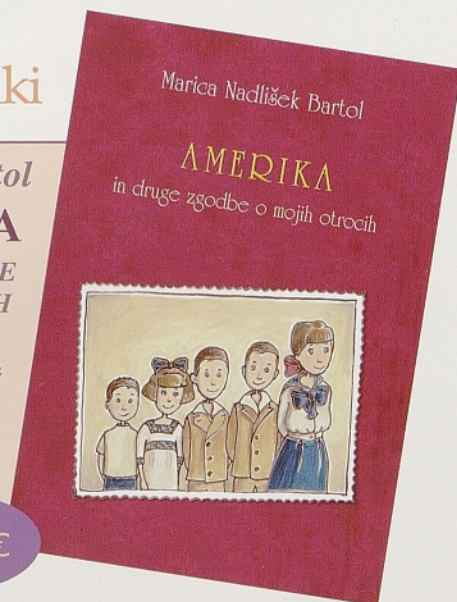
Marica Nadlišek Bartol

AMERIKA

IN DRUGE ZGODBE
O MOJIH OTROCIH

Kako so preživljali svoje
otročstvo pri Svetem Ivanu
Mašenka, Vladimir,
Branko, Ksenija in Nenad.

18,00 €

SLIKA NA PLATNICI: Mladi igralci Radijskega odra so na decembrski predstavi 12. gledališkega vrtljaka razvedrili otroke s pravljico Snežna kraljica, ki jo je po Andersonovi pravljici napisala Lučka Susič. S to predstavo so od srede 9. do nedelje 13. decembra bili v gosteh v Parizu, kjer so igrice predstavili dvakrat. Na posnetku sta igralca Niko Trento in Patrizia Jurinčič (foto Matej Susič).

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Sara Magliacane, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemač, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marjan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Padec berlinskega zidu in slovenski katoličani

Ali imamo po 20 letih od padca komunizma
razloge samo za veselje?

Ko je pred dvajsetimi leti padel berlinski zid oziroma bolje, ko se je v Vzhodni in Srednji Evropi ter na Balkanu, predvsem pa v naši matični domovini Sloveniji sesul komunizem, je med tistimi, ki smo se prepoznavali v katolištvu in katoliško zaznamovani kulturi, in to bodisi v Sloveniji kot pri nas v zamejstvu, zavladalo bolj ali manj odkrito prepričanje, da je bil ta padec obenem znanilec nove renesanse za tiste ideje in gibanja, v katere smo sami verjeli in nanje prisegali. Uverjeni smo bili, da se bodo po propadu komunizma naše cerkve začele spet polniti, da bo naše časopisje, denimo Družina in Ognjišče v Sloveniji, Katoliški glas in Mladika pri nas, začelo znova pridobivati naročnike, da bodo naša društva postala privlačnejša od laično-levičarskih, da se bodo glasovi slovenskih volilcev, razočaranih nad propadom socializma in Jugoslavije, začeli osredotočati okoli Krščanskih demokratov v Sloveniji, okoli Slovenske skupnosti pri nas v zamejstvu itd. Bolj kot Fukuyamova domislica o »koncu zgodovine« nas je prevzemala Malrauxova prerokba, da »bo tretje tisočletje religiozno, ali pa ga ne bo.«

Priznati moramo, da so se omenjena predvidevanja, razen morda v zelo kratkem obdobju neposredno po prevratu, vsaj za zdaj izkazala za iluzorna. Zgodilo se je ravno nasprotno: v zadnjih dveh desetletjih se je sekularizacijski proces nadaljeval, in to celo s pospešeno hitrostjo, katolištvo je v Sloveniji ošibelo, pa tudi v našem zamejstvu se proces oddaljevanja od tradicionalne cerkvene vernosti ni ustavil. O prejemanju zakramentov, obisku bogoslužja, duhovniških in redovniških poklicih, o prodaji verskega tiska govore statistike, in le-te so nepri- zanesljive. Če se potem ozremo v politiko, nas ne more pustiti neprizadete podatek, da je v Sloveniji edina katoliško profilirana stranka zaradi premajhne podpore volilcev ostala zunaj parlamenta. Pri nas v zamejstvu se sicer Slovenska skupnost (za katero večinoma volijo slovenski katoličani) nekako drži, morda celo pridobiva na konsenzu, a ne triumfira, predvsem pa je z razliko od preteklosti z dnevnega reda izginil sleherni izvirni in specifični »katoliški« doprinos k njeni politiki. Skratka, poraja se vtis, da smo ravno po padcu komunizma katoličani tako v Sloveniji kot v zamejstvu postali družbeno nerelevantni. Ko v tem okviru pišem o »katoličanih«, seveda ne mislim na aktivne posameznike, ki izpovedujejo katoliško vero, ampak o idejah in gibanjih, ki se izrecno sklicujejo na »katoliškost« in v njenem imenu tudi javno nastopajo oz. v njej iščejo navdiha za družbeno-politično delovanje.

Diskusija o vzrokih, ki so katoliško skupnost in njeno kulturo pripeljali do današnjega stanja, je seveda odprta, problema samega pa ni mogoče zanikati. Tu bi se omejil na poskus odgovora na vprašanje, ali je med padcem komunizma in zatonom »katolištva« kot organske, organizirane, kulturno in politično razmišljujoče skupnosti, kaka medsebojna zveza. Ne mislim tu v prvi vrsti na osebno vernost, ampak na tisto občestveno vero, ki ima v sebi moč, da postane tudi družbeno relevanten pojav, da navdihuje način življenja in družbenega sobivanja, da rojeva plodne ideje o urejanju medsebojnih odnosov. No, in v tem smislu bi odgovoril, da zveza med obema pojavoma obstaja, in sicer v tem, da je – povedano po domače – katoličanom enostavno zmanjkal nasprotnik. In če je dokončen in nepreklicen propad sistema, ki so ga papeži, škofje in zvesti laiki sto let obsojali, zavračali in se proti njemu aktivno borili, namesto da bi jim dal novega zagona, pospešil umik akterjev te upravičene »anateme«, potem iz tega sledi neizbežen sklep, da je naše katolištvo v dobršni meri živelo ne za to, za kar se je zavzemalo, ampak za to, proti čemur se je borilo. Mar ni simptomatično dejstvo, da se je že

(dalje na 2. strani) ►►

« kmalu po tem, ko je največja kulturno-politična manifestacija slovenskih katoličanov v Italiji, Draga, leta 1990 ob prevratu doživela svoj višek in svojo apoteozo, v naši sredi začelo razmišljati o njeni ukinitvi? Seveda, razmišljanja so hvala Bogu ostala zgolj razmišljanja, toda v njihovem ozadju je stala naslednja neizrečena misel: dosegli smo svoj cilj, zdaj se lahko umaknemo, nekako tako kot »pravični in bogaboječi« Simeon v Jeruzalemskem templju (Lk 2, 25-35), le da je Simeon izgovoril tisti svoj znani »nunc dimittis«, ker je dočakal Odrešenika, ne pa zgolj družbeno-politično spremembo, pa četudi epohalno.

Moramo priznati, da dokler je v Sloveniji vladal komunizem, pa čeprav v socialistično samoupravni varianti, smo imeli katoličani v nekem smislu lažje delo: natančno smo vedeli, kje je krivica in kje pravica, kdo ima prav in kdo nima, kje je svoboda in kje tiranija, vedeli smo tudi, kaj in koga podpirati, za kaj in za koga se zavzemati, koga pa zavračati in odklanjati. Bili smo neizogibno v »opoziciji« z vsemi prednostmi, ki jih tovrstno stanje ponuja. To je veljalo ne samo za Slovenijo, ampak ravno tako in morda še bolj tudi za nas v zamejstvu, kjer nas je v prepričanju o nekakšni naši moralni večvrednosti utrjevalo tudi dejstvo, da je vsa jugoslovanska materialna podpora hodila redno mimo nas in je zato naše delo slonelo skoraj izključno na samofinanciranju in osebni zavzetosti in požrtvovalnosti. Tudi zato sta imela izraza »mi« in »oni« zelo jasen pomen in nista označevala zgolj dveh interesnih krogov, ampak predvsem sklop vrednot, v katere smo trdno verjeli in o katerih se upravičeno nismo bili pripravljene pogajati. Danes ugotavljamo, da so odnosi »mi« – »oni« zašli na veliko težje opredeljiva tla, a to se ni zgodilo zaradi kakšne nedomišljene taktike ali naše kadrovske neprimernosti, kot včasih ugibamo, ampak ker so tudi nam zmanjkala trdna tla pod nogami in ne vemo več točno, kdo smo. Od treh besed, ki so sestavljale (in še vedno sestavljajo, in to upravičeno) naš »zaščitni znak« – krščanstvo-demokracija-slovenstvo –, je prva v krizi, nad drugo smo izgubili monopol, tretja pa naj bi nas z »oni« povezovala, ne pa ločevala. Če bi povprečno ozaveščenega zamejskega Slovenca danes vprašali, v čem je bistvena razlika med obema tu delujočima »taboroma«, bi na vprašanje brez dvoma težje odgovoril kot pred dvajsetimi leti.

Z vsem tem nočem trditi, da bi bilo treba čase realnega socializma objokovati ali si jih celo že-

leti nazaj – kaj takega bi bilo navsezadnje nespoštljivo do vseh tistih, ki so pod komunizmom trpeli in doživljali krivice. Letošnja obletnica je zato tudi za nas praznik. Želim le opozoriti, da je padec omenjenega totalitarizma razgalil ne le njegove nosilce, ampak v nekem smislu tudi njegove nasprotnike. Za nas v zamejstvu je ta ugotovitev še posebno boleča, ker se z razliko od prijateljev v Sloveniji ne moremo sklicevati na polstoletno »totalitarno pohabljenost«. Mi smo do leta 1989 v svobodi živeli skoraj petdeset let in smo imeli vse možnosti, da smo polno gradili svojo identiteto. To smo tudi delali, pri čemer pa smo v odnosu do levega »tabora« razvijali v prvi vrsti samoobrambne mehanizme, nekako v slogu nespravljivega katolicizma 19. stoletja v odnosu do liberalizma, manj pa smo gradili iz sebe, iz lastnih vrednot, iz lastne neponovljivosti. In zato smo zdaj tudi mi v škripcih.

Seveda v tem nismo sami. Po vsem t.i. razvitem svetu je katolištvo v podobnem precepu. Tudi tam, kjer ohranja določen družbeni ugled in vzvode oblasti, je njegov vpliv na vsakdanje življenjske izbire, na miselnost, na kulturo čedalje šibkejši. Padec komunizma in konec tradicionalnih ideoloških bojev tega procesa ni ustavil, ampak ga je nasprotno tudi drugod po Evropi še pospešil. Kako na novo oblikovati in razviti družbeno identiteto katolištva, da bo ponovno sposobno graditi medosebne odnose, ustvarjati skupnost in na tej podlagi vplivati na celotno družbo, to je naloga za prihodnost. Naloga je vse prej kot lahka, okoli nje zastavljajo svoje sile najzlahtnejši krščanski umi, ne da bi prišli do enoznačnih in povsod veljavnih receptov, ki jih enostavno ne more biti. Svoj doprinos pa bi vendarle morali v tem smislu skušati dati tudi mi, in sicer tako, da bi odgovore na družbeno-politične dileme našega časa iskali tudi v katoliškem nauku in družbeno-politični tradiciji slovenskega katolištva, zlasti našega – primorskega. Edino v tej obliki utegne biti naš prispevek slovenski skupnosti v zamejstvu izviren in nenadomestljiv. Edino na tej podlagi lahko utemeljeno zagovarjamo »dvojnike« in presojava, kje so le-ti ne le dopustni, ampak celo nujni, kje pa to niso. Vtis imam, da v to iskanje v primerjavi s hiperaktivnostjo na marsikaterem drugem področju vlagamo premalo energij.

Tomaž Simčič

Boris Pangerc

Pesmi

SVATBA

pod oljkami
 tam kjer vem jaz
 ti bom postlal
 za počitek
 ti bom sončnice prižgal
 in trte bodo zorele svojo grozdno pesem
 za sladko prebujenje
 bom smokev ti nabral
 za morje bodi brez skrbi
 prostrano je in zate
 v zalivu naphano valovi in nežno
 kot bi vabilo v svate
 nebo žari
 v zvoniku bronasto doni
 pričakovanje vzburja vaške klance

 – a tebe le nikjer ni
 in privid
 se je kot ognjenik sesul sam vase

POLETJE PRED OBIRANJEM OLJK

v oljčniku
 nova zelena pesem
 zelena pesem

 nabrekle krošnje
 zibajo glasno zoreče plodove
 zoreče plodove

 veje kimajo
 dobrodošlico novi letini
 polni letini

 vroče je
 meni se smeje
 škržati brenčijo
 dobro olje bo
 se zdi da pojo
 pojo
 pojo
 pojo

SLIKA POLETJA

oljčnik se prebuja
 v krošnjah se zrcali modrina
 tako zeleno je
 da te odnese v sanje

njive naokrog
 ždijo negibno
 suho vroče je
 kakor slika poletja

kmet prihaja
 in se okrepča s tišino
 oljke mu ponudijo senco
 nebo ga poškropi s sinjino

OBRED

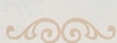
*beseda je kamen –
trdno stoji
na pragu moje duše
v domačem svetišču
jo molim na prvem mestu*

*po obredu je na vrsti pesem
mogočna
kot jo zmore grlo svečnikov
potem beseda kamen
razkrni ožilje v temelj
prepojen s krvjo
kakor od žrtve mučenikov*

*Slovesno je opojno –
carujeta beseda in pesem
na Gorici smo prižgali kres
vaščani zgrinjajo se na okope
plamen šviga do nebes*

*dostojanstvo očakov
se prijemlje veselja otrok
dekleta žehtijo od lepote
mladeniči se komaj krotijo*

*častno je od zaobljub
– kot pri veliki maši*

STARA TORKLJA

1

*stara torklja
vzdušje žlahtno
kamen
se radostno vrti od samega veselja
iz sklede diši po oljkah
vreme za obiranje
je krasno*

*torkljarji
težki od vina
in od napora pijani
slovesno pritrkavajo z orodjem
hvalnico belici
v imenu očeta in sina
oljčnega boga
za mir živim
in blagre sveta*

2

*starikavi otroci
sedijo med podboji
in čakajo na volka
drugi
v vozlu črnih misli
vrtijo kamen
lačni
zvečer bo kruha in česna
čez mero
v somraku
senc in kletev
so vsi bolni
in vsi zdravi
letina
črna od pomanjkanja
ne prizanese nikomur
otroci
bolščijo v starce
ki tlačijo bakala v polna usta
– začel se je likof
zadnje oljke je obral glad*

Olga Paušič

Odhajanje

Priporočena novela na 37. literarnem natečaju Mladike

Nočna mora jo je vrgla iz spanca, ki je bil zadnje dni rahel in kot da se dogaja v intervalih. Prebudila se je spotena in utrujena, rahlo zmedena in prvi hip brez prave orientacije. Je sobota ali nedelja? Elektronska ura je utripala, kar je pomenilo, da se je ponoči zgodil izpad električnega toka. Torej ni kazala dejanskega stanja, ni bilo pol treh, ampak kaj več. Zmedenost jo je dvignila iz postelje. Odtavala je po dolgem hodniku proti kuhinji. V temi jo je rahlo zanašalo, kot da bi bila še vedno delno v sanjah, ki so jo tako zdelale, da je še zdaj čutila neenakomerno bitje srca v grlu. Kot da bi nosila na prsih orjaško skalo, ki je spreminjala težišče njenega telesa in pritiskala na noge, da so podrhtevale kot pri nekom, ki se prebuja iz alkoholne omake. Nekaj je narobe, ji je udarjalo po možganih. Nekaj je hudo narobe!

Prižgala je luč v kuhinji in se orientirala po baterijski stenski uri, ki je delovala neodvisno od elektrike in kazala pol peto. Torej v omrežju vsaj eno uro ni bilo toka. Misli so se ji vrtinčile po glavi kot prestrašen trop divjadi in še ko je že dobrih pet minut čisto pri miru sedela pri mizi, se ji vrata nočne more niso hotela odpreti, da bi izluščila problem, ki ji je podzavestno stiskal srce in privabil mogočno skalo na prsi. Globoko dihanje je običajno pomagalo, da se ji je srčni utrip unesel. Tudi tokrat, a šele po debelih dvajsetih minutah nadzorovanih dihalnih vaj. Kakor se je polagoma umirjala, so prenehale begati tudi misli v glavi.

Nekaj je narobe! je kljuvalo v njej.

Vrnila se je v spalnico in obstala v temi. Jani je globoko spal – niti smrčal ni. Poslušala je njegovo dihanje in se nagonsko uskladila z njim. Po mnogih letih skupnega življenja sta celo že dihala v enakem ritmu. Zelo pomirjujoče. Obrnila se je k vratom otroške sobe. Fanta sta jih pred spanjem zmerom zaprla, da sta lahko v intimi razpredala o svojih težavah, problemih in skupnih interesih. Fanta – no ja, zdaj res že moška, saj sta pred meseci praznovala petindvajseti rojstni dan. Nista več fanta, le zanjo, ki je še zmerom bedela nad njuno usodo, sta bila fanta, kvečjemu zoreča moška. Jani je gledal na vso stvar z drugačnimi očmi. Zanj sta bila odrasli osebi, ki bi že morali z vso resnostjo prevzemati odgovornosti, se

postaviti na lastne noge in čim prej oditi iz družinske skupnosti. Zanj ni bilo družinske skupnosti – bilo je toplo gnezdo, v katerem sta bila otroka najbolj varna, na toplem in pod njenim nadzorom, zaščiteni pred viharji in potresi vsakdanjika. Zaradi različnega gledanja na odprta aktualna vprašanja so bila trenja neizogibna. On je nergal, ker sta fanta vlekla študij, ona ju je z vsemi štirimi branila, češ da so sinovi "drugih" še bolj zavlačevali in diplomirali pri tridesetih ali še kasneje ... Vsak vikend je bil naporen, pogrevanje istih vprašanj jo je spravljal v obup, šlo ji je na živce. Včasih je pomislila, da bi bilo morda celo bolje, če ne bi prihajala domov vsak teden. Neprestana trenja! Tudi prejšnji teden, torej v petek.

Študenta sta se pripeljala iz Maribora z nekim kolegom, Turniščanom, ki je bil tako prijazen, da ju je potegnil vse do Lendave, kajti če ju ne bi, bi morala v Murski Soboti čakati na avtobus vsaj dve uri.

"Kaj pa je narobe s tvojim avtom?" je začudena vprašala Miho. Pred časom si je namreč kupil poceni rabljen renovej Clio, da bo bolj mobilni, kot se je izrazil. Oba z Janijem sta se strinjala, da je to čisto navadno metanje denarja v globoko jamo, kajti vozilo se je kar naprej kvarilo, a Miha se ni dal. S punco sta potem, namesto da bi pospešeno študirala, saj se jima je podaljšal absolventske staž iztekal, raje "kruzala" po Sloveniji in hrvaškem primorju!

"Ah, nič posebnega, pri mehaniku počiva, amortizerji so fuč ... trenutno sem pa na tesnem s sredstvi," je odvrnil malomarno, češ naj se ne vtika v zadevo, saj bo že sam uredil. Pritisk ji je v hipu nevarno zanihal! Ugriznila se je v jezik – in molčala.

Tudi Tadej ni zinil nobene.

"Obljubila sva Andiju, Turniščanu, da gremo v gorice kaj popit, če naju zapelje do Lendave," je dejal Miha in odložil velikansko potovalko, polno umazanega perila. Naslednji hip jo je že stiskal v objemu, ki je bil zelo zgovoren: lepo je biti doma, ji je nakazoval stisk otrokovih krepkih rok. Tadej ni bil tako sentimentalni: mimogrede jo je poljubil na lica, za trenutek postal ob njej, a oči so mu že iskale očeta, ki ga ni bilo doma. Bil je bolj Janijev, pragmatičen človek, ki trdno stoji na nogah in se mu že rahlo svita, kaj bi rad dosegel v življenju. Miha pa – tako nežni, občutljiv, pravi sanjač, skrajno lebdeč

fant – je z vsem, kar je počel, izdajal negotovo, labilno, še ne kmalu samostojno osebo, ki ji najbolj ustreza stanje, kakršno je. Življenje brez stresov, lagodno, obešeno na voljnost staršev, ki dajo seveda od sebe največ, kar zmorejo.

“Lahko kaj neseva s seboj ... kruh, čebulo, zaseko, kakšno klobaso ali kaj takega?” je razmišljal Tadej med hlastnim brskanjem po hladilniku in požrešnim žvečenjem kosa salame. Neusmiljeno je prelagal kozarce zelenjave in marmelade sem in tja po hladilniku, izločil to, kar bi med popivanjem v goricah prišlo prav, vse drugo pa brez reda porinil nazaj na police. Kozarci so žvenketali, njej pa poplesavali živci. Kakor ju je vsak teden ob petkih čakala, da se prismejeta na domača vrata, tako jo je vselej vrglo iz tira njuno nepredvidljivo, nemarno vedenje, pogosto začinjeno še s hladno brezobzirnostjo do vsega, kar zanju ni bilo pomembno. In red v hladilniku je bila vsekakor ena od najbolj postranskih stvari, tako kot urejenost sobe ali kopalnice. Nehote ga je okrcala bolj jezno, kot bi bilo morda tisti trenutek – saj je bil komaj prestopil domači prag – primerno: “Pusti hladilnik, bom jaz!”

“Sem že, mama, mislim, da nam bo to za nocoj dovolj,” ji je vrnil v enako nestrpnem tonu, ko je že metal hrano v cekar in se potem namenil k vratom. Miha je miril žogico: “Mudi se nama, saj razumeš ... ne bomo dolgo in ne bomo pretiravali, obljubim. Bodi brez skrbi. Če bo preveč pijače, bomo prespali v kleti.”

Odhitela sta, sunkovito zaprla vrata in naslednji hip je že podvomila, da sta sploh bila v stanovanju. Ozrla se je po potovalkah – tam na hodniku sta ležali in potrpežljivo čakali, da se ju loti, izprazni, presortira umazano perilo in ga nabaše v pralni stroj. Med tem početjem se je vselila vanjo čudna grenkoba. Misel, da prihajata fanta domov le še zaradi perila, popivanja v domači kleti in tedenske žepnine – krvnega davka, kot je rad v šali rekel Jani – za vse drugo pa jima je za figo mar, ni bila prijetna. Tadej je sicer rad poprijel za delo, pomagal očetu, Miha pa se je rad izgovoril z utrujenostjo. Kaj ga je le uspelo utruditi, ko že skoraj leto dni ni opravil nobenega izpita!

To je bilo okoli osme, ko se je že mračilo, kajti oktobrski dnevi so se vse prehitro iztekali v zgodnjo noč. Jani je prišel domov, ko je prvi kup perila lahko že obešala na vrvi na balkonu.

“Sta prišla?” je zavpil, da bi ga zanesljivo slišala.

“Prišla in odšla,” je natakajeno odvrnila, pustila perilo in prihitela v dnevno sobo. “Pripeljal ju je kolega iz Turnišča, zdaj so pa šli trije pit v gorice.”

“Kaj pa je spet narobe z Mihovim avtom?” se je obregnil.

“Pri mehaniku počiva,” je povedala.

“Krasno! spet bova imela nemirno noč,” je vzdihnil in sedel pred televizor.

“Verjetno bodo prespali kar gori,” je glasno razmišljala, ko je pripravljala večerjo, že pred tem na tri četrt končano, saj je mislila predvsem na sinova, ko je kuhala. Z Janijem sta se že kar odvadila večerjati, ni bilo pomembno. Ali pa si je vsak kaj naložil na krožnik.

Ob desetih je Jani poskusil dobiti družino po telefonu, a zvonilo je v prazno. Ni komentirala, a je bila na trnih. Z muko je zaspala – najbrž je bil prav nemir, skoraj strah za fanta povod za njeno nočno moro, ki jo je vrgla iz nemirnega spanja.

Zdaj je odprla vrata otroške sobe. V polmraku je takoj ugotovila, da je postelja v nadstropju prazna. Tadej je pa ležal na svoji ves zvit v položaju fetusa. Ni smrčal, le čudno piskanje je slišala. Kot da mu pešajo pljuča. Nekaj trenutkov je poslušala in razmišljala: zakaj Mihe ni? Zakaj ga je Tadej pustil in prišel domov? Običajno sta bila kot rit in srajca – dvojčka pač. Tadej je bil vedno toliko priseben in fer, da je poskrbel tudi za brata. Zakaj torej ni pripeljal Mihe domov?

Stresla ga je, najprej nežno, zelo obzirno, ker pa se ni odzval, je uporabila obe roki. Pretegnil se je, zamomljal nekaj povsem nerazumljivega, se obrnil in spal dalje. Vztrajala je, dokler ni skočil pokonci in se izgubljen, prazno zazrl vanjo.

“Tadej, kje je Miha?” Govorila je komaj slišno, kot da bi se bala, da ga ne bo prestrašila. Ni bil še čisto priseben. Pomislil je, stresel z glavo in prav tako polglasno odvrnil: “Rekla sta, da bosta prespala. Andi ni hotel tvegati, da bi ga policisti ustavili ... dobro smo se ga nacedili ...”

“Kako si pa ti prišel domov?”

“Peš seveda. Krasna noč je bila. Tekel sem in bil v petnajstih minutah doma. Odlična rekreacija. Med tekom sem se celo skoraj streznil.” Spet se je pogreznil med rjuhe in zaprl oči. To jo je pomirilo. A ne za dolgo. Morda za kakšno uro. Čudne slutnje so vrtale vanjo, da se ni mogla lotiti nobenega opravičila, s katerim bi se lahko zamotila. Skuhala je močno kavo in poklicala Janija.

“Sobota je, mir mi daj,” je bil njegov jutranji pozdrav. Tako rad spi, kar neverjetno za skoraj že starega moškega. Njej pa je bilo že šest ur spanja preveč.

Vzela je avtomobilske ključe in se odpeljala med vinograde. Danilo se je. Strma cesta vijuga mimo številnih lepo urejenih vikendov in vinskih klet, mimo razkošno jesensko obarvanih vinogradov in sadovnjakov, vinotočev in njiv, na katerih koruza še stoji, le buče so že pobrali. Znana pot, lahko bi jo

prevozila z zavezanimi očmi. Vse naokrog tišina, mir, leno sobotno jutro, ko se ljudem nikamor ne mudi ...

Tiho brnenje avtomobila nikogar ni prebudilo. Nihče ji ni prišel naproti. Osupnila je, ko so jo pozdravila na stežaj odprta vhodna vrata. Spet kljuvanje v sencih: nekaj je narobe! Na mizi pod češnjo kozarci, mineralna voda in steklen vrč za vino, skoraj prazen. Nič nenavadnega. Stopila je v hišo. Vsa vrata odprta. V spalnem prostoru je našla tujca – Andija iz Turnišča, kot je povedal Tadej. Oblečen je smrčal na kavču, smrad po alkoholu ji je udaril v nos, da je zadržala korak. A morala ga je prebuditi, kajti Mihe ni bilo nikjer. Pogledala je v vinski hram spodaj, a tudi tam ga ni bilo. Nagnila se je nad spečega tujca in ga tresla, doker ni odprl oči.

“Andi! Kje je Miha?”

Gledal jo je, kot da je podoba iz grozljivke. Še ust ni odprl, samo gledal jo je. Kazalo je, da nima pojma, kje in kako se je končal minuli večer.

“Spij to in premisli ... kje je Miha?” Potisnila mu je v roko kozarec hladne vode.

“Miha, kakšen Miha ... nimam pojma ...” Pil je, se davil in begal s pogledom po prostoru. Potem se je le dvignil na noge in se odmajal ven, da bi odtočil.

“Spomni se, kaj sta počela, preden si se zrušil na kavč!”

Kot da počasi odpira knjigo spominov, je priki-mal.

“Kaj sva počela ... Miha in jaz ... kaj pa vem ... menda sva sedela pri mizi in se nacejala ...”

“In potem? Je rekel, da gre domov? Spomni se, napni možgane ...”

“Mislim, da so se mi možgani utopili v vinu ... ne delujejo!”

Kot prazna vreča se je sesul na hrastovo klop pod češnjo in naslonil glavo na rob mize. Bilo je jasno, da si z njim ne bo mogla kaj prida pomagati. Kje bi lahko bil njen fant, kam neki bi ga lahko v pijanosti odneslo? Poklicala ga je po telefonu. Le-ta se je oglasil iz podzemnega dela kleti. Našla ga je na tramu med sodi. Če je krenil proti domu, ga ne bo našla. Toliko poti, stezic, bližnjic je bilo, kjer koli bi lahko obležal, lahko bi šla mimo njega, pa ga ne bi zaznala. V gozd? Pod vinogradom se je raztezal gozd, ki je segal vse do Lentija na Madžarskem. Velika površina, kako jo lahko prečeseš? ... Ni šanse, da bi ga mogla najti. Ni ji preostalo drugega, kot da počaka.

Pobrala je kozarce, krožnike z mize v dnevni sobi, jih pomila, pometla tla, zamenjala brisače v kopalnici, pospravila kavč, na katerem je prenočil Andi ... nič ni zaleglo. Strah je naraščal kot povodenj,

povzročal potenje in nekontrolirano bitje srca. Kaj naj stori?

Poklicala je Janija. Šele ko je telefon drugič odzvonil, je dvignil slušalko. Poslušal jo je do konca in tokrat ni bil čemerer, ker je zmotila mir sobotnega jutra.

“Pridem gor,” je rekel, preden je odložil slušalko.

Pripeljala sta se oba, tudi Tadeja je vzel s sabo. In bila sta zaskrbljena.

“Andi, spomni se,” je poskušal Tadej, a oni je samo odkimaval.

“Kaj bomo? Gremo skozi gozd?” ju je spraševala.

“Midva greva, nekdo mora ostati tukaj,” je sklenil Jani. “Kje je Mihov mobilnik?”

Imela ga je v žepu. Z njim si niso mogli pomagati.

“Midva vzameva telefona s seboj, ti pa imej svojega pri roki. Če se fant pojavi, naju pokliči,” ji je še zabičal Jani, potem sta pa s Tadejem že izginila na strmini.

Molče sta sedela z Andijem vsak na svoji strani mize. Kazalo je, da se bo po malem streznil. Skuhala je kavo in mu potisnila veliko skodelo vroče tekočine v roke.

“Pripoveduj, kaj ste počeli sinoči,” ga je prosila s kar najbolj mirnim glasom. Trudila se je, da ga ne bi prestrašila z vsiljivostjo. Da ne bi svojega strahu prenesla še nanj. Da mu ne bi vlila občutka krivde.

“Sedeli smo tu pri mizi, se pogovarjali, Tadej je zakuril in pražil kruh ... pili smo, preveč in na hitro, tako no ... nič posebnega se ni dogajalo. Dobro volje smo bili,” je razpredal, srkal kavo, si prižgal cigareto in jo podržal med drhtečimi prsti, ne da bi kadil.

“Ste se mogoče skregali? Sta se mogoče sprla Tadej in Miha?”

“Ne bi vedel. Dokler sem bil priseben, ne. Da bi preslišal? ... mogoče.”

Jeza, ki se je kopičila v celicah njenega telesa, je grozila, da izbruhne.

“Kaj hudiča vam je treba toliko piti!” je stisnila skozi zobe.

Zamomljaj le: “Samo v petek in soboto se pije!”

“Pije ... žlempa! Nacejate se do nezavesti, kot da je to edino smiselno, kar lahko počnete, ko se vrnete domov!”

Morda je zaslutil njeno stisko, njen naraščajoči bes pa gotovo, kajti začel je iskati izhod iz neprijetnega položaja. Omenil je, da njegovi sploh ne vedo, kje pravzaprav je.

“Pokliči po telefonu, pa bo,” je rekla precej zajedljivo.

Šel je k svojemu vozilu in dolgo brskal po predalih desno od volana, a se je vrnil brez telefona. Ni

rekel besedice, ona pa tudi ni spraševala. Najraje bi videla, da odide.

“Poslovil se bom, če nimate nič proti,” je končno le zinil. Odkimala je in ga sploh ni pogledala več. Vozilo je izginilo za ovinkom. Opazovala je, kako listje počasi odpada s češnje, se vrtinči v jutranji sapici in se zbira na travi kot zlato rjava preproga, po kateri bi z užitkom stopal bosonog. Spet jesen, tako hitro gre vse mimo, jo je prešinilo. Potem se je med vrtinčasto listje pomešal Mihov obraz. Lepe poteze, kratki kodrasti lasje, zamišljen pogled in bled smehljaj na ozkem licu, tako zelo bled, skoraj kot bi bil poln bolečine. Je kaj prezrla? Je na svojem otroku spregledala kaj pomembnega? Je bila premalo pozorna do njegovih sporočil? Ni dovolj prisluhnila? Vprašanja so preskakovala ena drugo. Ko ga je pred tednom dni opazovala – domov je prišel z dekletom – se je zdel tako razposajen, poln energije, srečen. Zaljubljen do ušes in čez. In ona prav tako. Dobro sta se ujela, že štiri leta trajajoča zveza je očitno obema dobro dela. Kaj bi lahko prezrla? Razen tega, da je preveč pil, ko je bil doma brez punce, je nič na njem ni motilo. Bila sta tesno povezana, Miha in ona. Bil je kot njena zrcalna slika: sanjač, optimist, nekoliko lahkomišeln, ljubil je življenje in ga želel obogatiti s spremembami, ki so tudi njej pomenile sol vsakdanjika. Edino študij ga je “utrujal”. Ne, z Mihom ni bilo nič narobe. Opazila bi, začutila bi. Na nek način bi zaznala.

Čez kakšni dve uri sta se Jani in Tadej vrnila – brez Mihe. Bila sta pošteno prepotena.

“Nič, nobene sledi,” je jezno dejal mož.

“Če se je v pijanosti odpravil v gozd, je lahko kjerkoli, goz je velik,” je menil Tadej. Bil je zelo resen, njegov pogled je izdajal stisko. Dvojčka sta bila močno navezana drug na drugega, že od malih nog. Kljub številnim nesoglasjem in razlikam v značaju tega nič ni spremenilo. Tadej, čeprav mlajši, je od nekdanj skrbel za brata. Morda zato, ker je bil večji, močnejši, odločnejši, zanesljivejši in preudarnejši od brata sanjača.

“Ampak zdaj bi se moral že zbuditi, če je zaspal kje v grmovju,” je slišala svoj glas. Na jok ji je šlo. Tako zelo nemočno se je počutila, kot da z vsako zamujeno minuto izgublja sina.

“Nič, na policijo grem,” je v hipu sklenil Jani. “Poldan bo, zdaj bi se gotovo že prebudil, če bi bil v alkoholni omami. Nekaj je narobe!”

In se je odpeljal. Tadej je sedel k njej in jo objel okoli pasu, rekoč: “Ne bodi panična. Nič takega ni, pač slabo prenaša alkohol. Res ni dosti pil. Po dveh – treh kozarcih ga že vrže.”

“Sta se morda skregala?” je tipala, da bi potrdila katerega od številnih sumov.

“Ko se ga nacedi, se vedno kregava, saj veš,” je vzdihnil.

“Morda si mu kaj takega povedal, ga žalil, se norčeval. Pomisli!”

“Jezus, mama, kje se bom spomnil, o čem vsem smo govorili!”

“Tudi ti znaš biti zelo grd in grob, ko kaj spiješ.”

“Z vinom pač pride marsikatera resnica na dan, a ne?”

Spogledala sta se, a ni razumela, na kakšne resnice namiguje. Bog ve, kaj sta imela!

Hotela ga je vprašati, a je vstal in šel v klet. Na štedilniku je bilo še nekaj kave. Z lončkom v roki je prišel k mizi, sedel in za trenutek se ji je zdelo, da bi rad nekaj povedal, a ga je speljal na druge misli. Prihod dveh vozil – pripeljal je policijski kombi, za njim pa Jani z domačim Hyundaiem. Iz zadnjega dela kombija sta prilezla visol mladenič in dekle, vsak je vodil na vrvi psi slednika. Nemška ovčarja sta renčala drug na drugega, kljub temu da sta ju vodnika mirila s strogimi ukazi. To pa je hitrost! je pomislila.

“Poskusila bova, a nekdo mora iti z nama,” je resno dejal mladenič v policijski uniformi. “Če je šel pogrešani v gozd, je ubral verjetno znano pot ... predvidevam. Gotovo goz dobro pozna.” Seveda ga pozna, to je bil od malih nog njegov življenjski prostor, v tem gozdu je prebil najlepše dni otroštva, postal biolog in raziskovalec. Zdelo se ji je, da bi bilo treba misel povedati naglas, a niti pisniti ni mogla. Grlo se ji je zadržnilo.

“Seveda greva z vami,” je slišala reči Janija. Vzele so nekaj plastenk vode in krenili v gozd. Gledala je za njimi. Psi sta divje vlekla svoja vodnika za sabo, da so vsi štirje skoraj tekli po strmini. kmalu so utonili v morju sosedovih trt, ki še niso odvrogle listja.

Samota jo je spodbudila k miselni telovadbi: Tadej ji je hotel nekaj zaupati. Zdaj je bilo kristalno jasno. V vsem dogajanju je tičala skrivnost, ki sta jo poznala samo brata. Kaj bi lahko bilo? Bolj je vrtala vase, bolj nesrečna je bila, a noben žarek razsvetljenja je ni prešinil. Ni imela iztočnice, v katero smer naj brska. Sedela je kot kup nesreče in štela sekunde. Grozno čakanje je bilo kot mora, ki jo je davilo minulo noč.

Ko sta bila fanta še majhna, sta imela na stotine drobnih skrivnosti, a vedno je čutila, da se imata srčno rada. Vse sta delila. Neumnosti, ki sta jih užpičila, sta znala zelo spretno prikriti, da so prišle resnice na dan šele po mesecih, letih. Bujna domiš-

ljija jima je dajala tudi negativne spodbude. Zdaj se je spet spomnila dogodka s sivim žakojem.

V sedmem razredu so šli otroci v mariborski terarij in tam sta videla veliko sivo papigo. V prosti uri, ki so jo učitelji dali učencem za obisk Mc Donaldsa v centru mesta, sta šla poizvedovat v prodajalno hišnih ljubimcev, ali imajo naprodaj tudi žakoje. Seveda so jih imeli. Cena je bila visoka, okrog 100.000 tedanjih tolarjev. Bila je ljubezen na prvi pogled! Po vrnitvi domov sta naslednji dan meni nič tevi nič pobrala iz "shrambe – skrivališča" v spalnici ves denar, ki sta ga našla, se odpeljala v Maribor in kupila papigo. Ker ju ni bilo v šolo, je ena od razredničark poklicala Janija in poizvedovala, kaj je s fantoma narobe. Nastal je pravi cirkus. Z Janijem sta bila na trnih, ker nista imela pojma, kje sta otroka. Takrat nista poklicala policije, nekako ni se jima zdelo, da bi moglo biti kaj groznega. Morda sta šla peš v gorice kaj iskat, v gozd raziskovat, k potoku gledat rastlinje ... Popoldan sta prišla domov z veliko škatlo v naročju in v njej je ždel sivi žako. Skoraj jo je kap, ko je premislila o dogodku. Da kar tako vzameta denar, se odpeljeta v Maribor, kupita ptiča! Oba z Janijem sta bila zgrožena! Česa takšnega od fantov nikoli ne bi pričakovala. Seveda so vsi štirje sedli v avto in papigo odpeljali v Maribor. Na srečo so bili v prodajalni zelo razumevajoči in so vrnili kupnino. To je bil prvi od kasnejših številnih dogodkov, ki sta jih napletla. Kar naprej sta tuhtala, načrtovala in pri vsaki zadevi držala skupaj kot rit in srajca! Kar naprej sta imela skrivnosti!

Čakanje se je vleкло. Pomislila je na kosilo. Treba bi bilo kaj vreči v lonec. Da se zamoti, je pobrskala po hladilniku in našla na srečo kup domačih vinogradniških klobas, ki so ostale od trgatve. Samo skuhati jih mora, pa bo.

Pogled ji je obvisel na veliki fotografiji v rjavem lesenem okvirju. Ta je bila od številnih, obešenih po zidovih dnevne sobe v kleti, najljubša. Njeni trije moški v planinski opremi, v ozadju pa Machu Picchu. Prekrasna podoba veličastnega perujskega arheološkega nahajališča in nasmejana trojica, ki je izžarevala navdušenje, zadovoljstvo, preprosto srečo. Slika je nastala pred osmimi leti, ko sta bila fanta stara sedemnajst let. Takrat sta "spoznala", da je njuno poslanstvo obkrožiti svet! Tako ju je prevzela želja po potovanju v Peru, da je bilo že bolezensko. V hiši se je kopičila popotniška literatura, zemljevidi, videokasete, po internetu sta se začela dopisovati s perujskimi turističnimi agencijami. In lepega dne objavila: "Greva v Peru." Zanju z Janijem je bil to eden od številnih velikih šokov.

"Kako misliš ... da gresta v Peru?" se je razburil Jani.

Tadej je imel odgovor na konici jezika: "Vse sva pretuhtala! Za prvomajske praznike greva v Peru. Nekaj denarja sva prihranila od štipendije, kar manjka, bi pa dodala vidva." Kar tako! Od osuplosti ni zmogla besed. Jani bi bil skoraj skočil do stropa, a se je še krotil.

"Nikamor ne bosta šla," je rekel trdo, zelo odločno. »Nista še polnoletna, ne dovolim ... ne bova dovolila, in še na misel mi ne pride, da bi prihranke trošil za vajino fiksno potovalno idejo!« A fanta sta bila pripravljena na vse – res sta premlela vse možne kombinacije, predvidela vse možne ovire.

»Pričakovala sva takšen odgovor,« je nadaljeval pogajanje Miha. »Fino bi bilo, če bi šel TI z nama.« Tisti TI se je nanašal seveda na Janija, ki je od presenečenja obsedel odprtih ust.

»Jaz? V Peru? Slab vic, sine!«

»Daj no, Peru je treba videti ... ne bodi tak okostnjak, zapečkar, luzer ...« se je razburil Tadej. »Pred televizorjem in ob križankah boš zapravljaj življenje? To je res bedno.« Preden je Jani vzkipe, mu je namignila, naj molči. Ni imelo smisla ...

Ko sta bila sama, se ji je začelo svitati, da imata otroka v bistvu prav. Janijevo in njeno življenje se je nekako uokvirilo, zabetoniralo: služba, vinograd, denarne skrbi, sinova – študenta, televizija in križanke. Leta so pa nezadržno sivila njuni glavi ...

Torej Peru! In so šli ... njeni trije moški, nasmejani na fotografiji nad Machu Picchujem. Pred osmimi leti. Naslednje leto so vključili v ekspedicijo tudi njo in od tedaj je postalo življenje mnogo bolj pestro, smiselno, razburljivo. Za ta usodni vzgib je bila fantoma še zdaj hvaležna.

Od prvega velikega potovanja sta kar naprej odhajala. Srednja Azija, Bolivija, Ekvador, Čile, Kitajska ... nobenih meja ni bilo več, ki jih ne bi bila sposobna doseči. Za potovanja sta služila preko študentskega servisa, a zaradi potovanj zanemarila študij. Toda tolažila se je, da sta stara navsezadnje šele 25 let in Tadej je bil tik pred ciljem ...

Zaslišala je glasove. Pripeljal je še policijski patroljni kombi. Možje so iskali vodnika in njuna psa. Spraševali so jo vse mogoče ... kot da gre za zločinsko dejanje in ne za izginotje v čudnih okoliščinah. A je požrla ogorčenje in se trudila odgovarjati jasno in razumljivo.

»Je morda zasvojen? Tablete, mamila ...?« ja zaslišala. Zmrazilo jo je.

»Ne, to bi pač opazila ... mislim, da bi opazila, izdal bi se, a ne?« je skoraj jecljala.

Policist je vzdihnil: »Koliko staršev nima pojma, da so otroci na drogah! Žal.«

Ne! Miha je bil odličen biolog. Ne bi se zastrupil! O tem je bila skoraj povsem prepričana. Skoraj ... a po policistovem namigu je začel vrtati vanjo grozljiv črv dvoma. Droge? Samo to ne! Hitro je odmisllila senco dvoma, ker se ji je zdelo, da žali sina. In njo, ki je kot angel varuh beseda nad otrokom že 25 let.

»Sinoči je torej popival s prijatelji?« je vrtal naprej policist. Povedala je, kako je bilo.

»A veliko pije?« Neusmiljeno jo je oblegal z neprijetnimi vprašanji.

»Pijejo ob vikendih, saj med študijem ne bi mogli ...« se je izvijala. Kot da govori Andi namesto nje. Hotel je še nekaj dodati, pa se je oglasil telefon za njegovim pasom. Poslušal je, govoril pa ni nič. In njegov obraz je bil tako brezizrazen, kot da je okamenel. Gledala mu je v oči, a ni mogla razbrati ničesar. Tudi slišala ni ničesar. Dlani so se ji začele obupno potiti, čutila je, kako ji leze srce v grlo. In roke so se ji tresle.

»Našli so ga,« je dahnili, zvenelo je pa na svetu tako, kot da bi rekel: otrok je mrtev. Sesedla se je kot prazna vreča. Kot da bi ji spodrezali noge. Moški jo je zgrabil in jo potegnil gor.

»Nikar, ni mu hudega,« je pohitel s tolažilnimi besedami. »Potolčen je, ranjen, sicer pa zelo živ.« Ni si mogla pomagati, napetost minulih ur je izbruhnila v krčevitem ihtenju, ki je stresal vse telo in zablokiriral možgane. Nič več ji ni bilo jasno. Samo besede ... zelo živ je ... so se kot po tekočem traku ponavljale in ji odzvanjale v glavi. Prinesel ji je kozarec vode in jo posadil na klop, njenega joka pa ni mogel ustaviti. Tudi sama ga ni obvladala.

»Čez deset – petnajst minut bodo prispeli ... ne jokajte, otrok je v redu,« je govoril, se ponavljal, ona se je pa nekontrolirano utapljala v solzah.

Ko ga je zagledala – bil je bled kot smrt, pomečkan, blaten, krvav po obrazu, rokah – je poletela proti njemu in se ga oklenila z vso močjo svojih drhtečih rok. In on ji je vrnil objem, vmes jokal in šepetal nekaj, česar ni razumela. Tako sta stala ... in bi še stala, da ni policist odločno dejal: »Sedimo za mizo, sinko, ti boš pa povedal, kaj je bilo. Moram vnesti v zapisnik.«

Miha je razumel, njej pa je bilo popolnoma vseeno. Samo da se je vrnil ... in bil živ!

Sedli so k mizi. Policist in vodnika slednih psov so napeto strmeli v velikega fanta. Jani je prinesel pijačo in vodo za zadihani živali.

»Torej,« je začel policist z beležnico v roki, »napili ste se in potem si krenil v gozd?«

»Tega se ne spomnim ... ničesar se ne spomnim ...« je momljal Miha, stiskal dlani v pest in begal z

očmi po prisotnih. Bil je povsem zmeden, še vedno solzen in čutila je, kako drhti poleg nje. Prijela ga je za roko in mu jo pod mizo močno stisnila.

»Menda se nisi napil ... do kome?« je silil policist.

»Najbolje bo, da JAZ pojasnim, prav?« Tadejev glas je usekal v moro kot rešilna bilka. Močan, odločen, preudaren glas odraslega človeka. »Miha, treba je povedati!«

Miha ob njej se je ves zgrbil, postal še drobnejši in še bolj obupan. Roka, ki jo je stiskala, je začela krčevito stiskati njeno. Ni nasprotoval – kot da ga je apatija povsem preplavila.

»Miha je epileptik!« je mirno rekel Tadej. »Pred pol leta ga je zadelo prvič ... bila sva sredi Evroparka v Mariboru. Takoj so ga odpeljali v bolnišnico, slikali ... ni dvoma!«

Jani je bil presenetljivo miren: »In zakaj midva z materjo tega nisva izvedela?«

»Prosil me je, naj molčim, moral sem priseči, da ne bom zinil ... in nisem.«

»Rekel si ... prvič,« je tipal policist. Njegov glas je bil zdaj mehkejši kot prej, ko je govoril z njo »Kaj pa drugič?«

»Drugič ... je bilo pred dvema tednoma. Peljala sva se v Maribor in sredi mesta ... sredi Maribora ga je zgrabilo, da je trčil v nasprotno vozeče vozilo. Tako hitro se je zgodilo, da nisem mogel posredovati ... v nekaj sekundah ...«

»Fant sploh ne bi smel sesti za volan! Kako da mu niso odvzeli vozniške?« se je čudil policist.

»Niso mu vzeli dovoljenja, ker mora opraviti še nekaj pregledov, da bo zdravnik lahko zanesljivo potrdil diagnozo,« je globoko vzdihnil Tadej. »Vem, da ni bilo prav, da nisva povedala ... morda bi prometne nesreče ne bilo ...«

Policist se je zdaj usmeril v Miho: »Fant, se zavedaš, kaj počneš? Epileptik za volanom je tempirana bomba sredi prometa!« Miha je molče prikimal, strmeč v svoje krčevito stisnjene roke.

»Zakaj nisi povedal?« je šepnila. »Lahko bi umrl v prometni nesreči ... ljubi bog, če pomislim ...«

»Tudi sam si želim, da bi umrl ... čimprej ...« je izdaval veliki fant. Grobna tišina je legla na prisotne. Če ne bi zalajal eden od psov, bi bilo, kot da so vsi okipeli.

Jani je zavrel: »Nikar tako, sin. Kako sploh lahko pomisliš na kaj takšnega!«

ONA je razumela Mihovo stisko. Tako ponosen je bil na svojo moč, zanesljivost, trdnost. Zdaj se mu je pa grad v oblakih zaradi višjih sil razblinjal v nič, ideali so izgubljali svojo svetlo podobo. Ampak misel na smrt – ne, ne more biti, ne sme

biti! Groza po Mihovem priznanju je začela zbujati v njej bes. Kako lahko kaj takega izdavi? Kako lahko otrok, skoraj mož, pove kaj tako krutega staršem v obraz?

»Ne, pa ne boš, sin! Če greš ti, grem tudi jaz!« je nezavedno nagonsko vrgla vanj s čudno grobim glasom. »Nikoli nisi bil strahopetec – tudi zdaj ne boš!«

Vsi so se zazrli vanjo, kot da bi povedala kaj bogokletnega.

A zanjo ni bilo ničesar kot otrok, čigar velike mandljeve oči so široko razprte strmele vanjo, begale po njenem obrazu, in kot da tehtajo izrečeno, ugibale, ali gre za grožnjo ali obup. Tako sta prekrižala meče.

»Mama, kakšno življenje je pred mano ...« je šepetal.

»Kakršno koli, življenje je! Izziv! Nisi mevža! Nismo te tako vzgajali!«

»Vsak dan strah, kdaj pride naslednje kriza, vsak dan misli, ob katerih se mi blede ... ne razumeš? Tako nočem živeti!«

Zdaj se je pobiral. Oči, strmeče vanjo, so postajale hladne, tuje.

»BOŠ živel, ne dovolim ti, da bi vsak dan v mislih odhajal. Nimaš pravice tako razmišljati. Nisem te rodila zato, da bi mi vrnil s smrtjo. Če greš ti, grem tudi jaz ... prisegam!«

»Gospa, odnehajte vendar,« je presekala njun dvo-boj policist, da bi umiril žogo.

»Prosim, ne vmešavajte se,« je rekla tako silovito, tako zvrhano polna kaosa, da bi se lahko tudi zagnala vanj, če bi vztrajal. »Moj otrok je! Razumeš, Miha? Rada te imam, bolj kot sebe, bolj kot karkoli v življenju ... zato ne boš šel nikamor. Boril se boš!«

Jani jo je skušal pomiriti z objemom, kajti tresla se je kot bilka v viharju in nič ni kazalo, da bo slap njenih besed presahnil. Tudi njega je odrinila in se oklenila Mihovih ramen. Hvala bogu – stisnil jo je k sebi. Kot da je prebila morilsko skorjo brezizhodnega ledu.

»Prisezi, da se boš spopadel z boleznijo ... kot MOJ sin ...«

Gledal je, božal s pogledom njen napet obraz, prestrašene oči, začetek solza na vekah ... kot da bi njena silna energija prehajala vanj skupaj z oceanom ljubezni, ki lahko premaga skoraj vse, tudi smrt, če je treba ... in zdelo se je, da se bo vsak hip prikazal na fantovem s krvjo in ranami posutem obrazu zametek bežnega, a tako zelo spodbudnega nasmeha obljube.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da so se tudi letos v Sloveniji spomnili Levstikove poti od Litije do Čateža, saj je to 22 kilometrov dolgo pot skozi gozdove prehodilo kar desettisoč pohodnikov, ki jim je bilo med potjo tudi postreženo s pri-grizkom in cvičkom, letos menda bolj ob-darjenim z alkoholom kot prejšnja leta...
- da sta približno tristo let potem, ko je Ja-nez Vajkard Valvasor v nemščini napisal »Slavo vojvodine Kranjske«, Zavod De-žele Kranjske in javni zavod Bogenšperk v novembru v tem gradu (blizu Litije) predstavila projekt celotnega prevoda »Slave vojvodine Kranjske« v slovenšči-no v sledečem obsegu: 15 knjig, vezanih v 4 dele, ki skupaj obsegajo 3552 strani velikega formata, 24 prilog in 528 bakro-rezov...
- da je na Jesenicah Peter Klinar vodja projekta »Kako se pri vas reče?«, ki naj registrira stara hišna imena in jih tako iztrga iz pozabe, kar se je že zgodilo v občini Jesenice, kjer je bilo z glinenimi tablicami s starimi hišnimi imeni označe-nih že 250 hiš, do pomladi pa bodo v pe-tih občinah na gornjem Gorenjskem označili še nadaljnjih tisoč (projekt je so-financiran iz sklada EU za razvoj podeže-lja)...
- da je v ljubljanskem tedniku DEMOKRA-CIJA, ki se za razliko od levičarskih listov ne izogiba medvojne tematike, izšlo že več nadaljevanj o tako imenovani »logaš-ki klavnici«, se pravi o izginotju mnogih moških s širšega območja Logatca, po-tem ko so se po vojni morali javiti na po-stojankah OZNE v Logatcu...
- da je znani slovenski filozof in prevajalec – pred leti je prevedel in izdal pri celjski Mohorjevi družbi celotnega Platona – v dolgem intervjuju v DELU med drugim iz-javil, čeprav izhaja iz levičarske družine in je sin znanega politika Janeza Kocijan-čiča: »Jaz sem katoličan.«...
- da iz poročila, ki ga je oktobra objavila organizacija »Novinarji brez meja«, izha-ja, kar zadeva svobodo tiska, da je Slove-nija na zadevni lestvici zdrknila za sedem mest – lani je bila 30., letos pa 37....

Stanka Devjak

Pesmi

Tretja nagrada za poezijo na 37. literarnem natečaju Mladike

Bela plesalca

*Odvalili so največjega
od kamnov
s tlakovanega dvorišča
in vzeli ven spečo kitaro.*

*Vse je bilo na svojem mestu:
strune in njihov zven,
ničesar ni bilo potrebno
spreminjati.*

*Izpod prstov se je tiho prikradla pesem
in izza vogala sta prihitela plesalca:
on je imel snežno bele lase,
njeni so bili srebrni.*

*Bila sta kot liliji,
zamrznjeni v večno lepoto,
in pod plesnimi čevlji
je v ritmu odmevalo kamnito plesišče.*

*Nihče ni vedel,
kdo je prebudil spečo kitaro,
nemara je bil duh okamenelih stopinj,
kjer sta svoj opojni vonj pustili liliji*

*v okovanih čevljih.
Ko bo izzvenel zadnji akord,
bo kitaro znova položil nazaj,
pod marmorni kamen,*

*a ne še sedaj,
pustite bela plesalca,
da na kamnitem plesišču odplešeta
svoj poslednji véliki ples.*

Poletni godci

*Na suhe trave
so godci obesili
suknje, razparane
na hrbtnih straneh*

*in odšli goslat
v dišečo senco borovcev.*

*Ko je najkrajša,
jim gosli najlepše pojo.*

*V njihovi pesmi
odmeva spomin
minulih poletij
in sanjajo speča jutra
najdaljših dni,*

*ko bodo škržati
znova razklenili
pretesne oklepe*

*in poleteli prepevat
visoko visoko,
med krošnje dreves.*

Zelen osat

*Zelen osat je
srebrnomodre
žametne barve,
suh je zlatorumen.*

*In češarki,
ki so nedavno popadali
s krošenj borovcev,
so svetlejši od lanskih.*

*Današnje sonce
bolj gorko sije
od včerajšnjega,*

*in včerajšnjih dni
bo sčasoma vse več
kot prihodnjih.*

*Več bo rumenih osatov
in vse več
potemnelih storžev.*

*Toda v jutru
bo vselej več luči
kakor v večeru.*

Sienkiewiczzeve pajčevine

*Napočil je čas,
ko jih med koruznimi stebli
zopet uzreš
in si rečeš:*

*kako lepe so,
s temi biseri,
nanizanimi na
tankih nitkah.*

*Odete v tančice
se zlatijo v ranem jutru.
Potem znova porečeš:
kako so lepe,*

*te Sienkiewiczzeve pajčevine,
ko jih mlada zora nakiti
s kapljicami rose
in jih zavije v prve meglice.*

*Tedaj veš, da je poletje
na naših njivah
pričelo počasi
jemati slovo.*

Korne klopi

*Pod oboki si,
kjer so v davnini
iz orehovine izrezljali
korne klopi.*

*V starodavno mehkobo lesa
pričneš dolbsti pripoved
o lepoti klesanih hiš
in zelenilu dišečih iglavcev.*

*Iz knjige, iz katere lahko
slepi pojejo korale,
je mogoče vse razbrati,
a zagrinjalo molka je varen pristan*

*otožnih jadrnic.
Odšli so, s soljo prepojeni
pomorščaki, ki so iz vetrov
sešili jadra svoji drugi ljubezni.*

*Oblečeni v kute iz belega platna
spečih morskih lepotic
se s prižganimi svečami vrste
med kornimi klopmi iz orehovine.*

Žička kartuzija

Skozi speče drevorede stopam.

*Med brezkončnimi stebrišči
se z vetrom igrajo starodavne
molitve belih menihov.*

*Svoja usta so zapečatili
s sedmimi pečati
pred pogledi govorečih kamnov.*

Rožno olje v kamniti posodi.

*Besede s kornih klopi
se stoletja zbirajo v čašo
nebeškega svoda.*

*Dragoceni biseri rose
na lilijah s samostanskih vrtov.*

*Oltarji poletnih trav
valovijo med zrušenimi
oboki božjega hrama.*

*A tam so,
trdnješi kakor zob časa.*

*Nihče ni odšel, povsod je čutiti
mehkobo njihovih raskavih,
sklenjenih dlani.*

*Slišiš: premikanje lesenih jagod
med prsti.*

*Pojdi, pojdi do kamnitih oltarjev
in reci, kar je zapečateneno s sedmimi pečati
Varuha kartuzijanskih zidov.*

*Molčeče Obličje že zdavnaje ve,
kaj je napisano na zvitku pergamenta.*

Križpotja brez križev

*Ne vem, kakšna je rž
in kakšna sta ječmen in oves,
a vem, da je lepo gledati
valovanje žita v poletnem vetru.*

*Počasi izginjajo križi s križpotij
ob žitnih poljih.
Zato so križi na belih bregovih
postali težki kot svinec.*

*Simon se je vrnil v Cireno
in ne bo ga nazaj,
da bi za hip odvezal delček
bremena z ukrivljenih pleč.*

*Tudi Veronika je izgubila
svoj potni prt in ne bo
stkala novega, s katerim
bi otrla žalost z obraza.*

*Zagrinjalo v templju
se ne bo pretrgalo na dvoje,
ko bo prehojena trnova pot,
ki drži mimo Golgote,*

*ker na teh križpotjih ni križev,
ki bi ustavili izmučen korak,
da bi ponižno sneli klobuk
kakor kmet ob kropilniku*

*in rekli: usmili se nas,
in nam znova pokaži
pot na Golgoto,
kjer nas čakaš s svojim razpelom.*

*Tedaj kakor v snu izza njega stopi
Veronika in otre potno čelo
in Cirenc si zavihti naš križ
kakor bilko žita na svoja široka pleča,*

*Tam porečeš, naj pridem tudi jaz,
s svojim lesom k tebi na Golgoto,
da boš še pred nevihto zame zakrpal
tempeljsko zagrinjalo.*

Pogovor z avtorico romansirane biografije Marice Nadlišek Bartol

► Ko je pred desetimi leti izšel v knjigi roman Marice Nadlišek Bartol *Fata morgana*, je bilo to za nas bralce skoraj pravo odkritje. Prej smo namreč pisateljico poznali predvsem kot urednico prve slovenske ženske revije, ki je izhajala v Trstu ob koncu 19. in začetku 20. stoletja. Ivanka Hergold je ob izidu *Fate morgane* pravilno poudarila, da je bil to prvi tržaški slovenski roman, ki je nastal sočasno s prvim tržaškim italijanskim romanom Itala Sveva. Danes je podoba Marice Nadlišek Bartol veliko bolj popolna. Pred seboj imamo kar tri njene knjige in še Vašo romansirano biografijo. Kaj Vas je pritegnilo k pisanju njenega življenjepisa?

► Pritegnila sta me njeno pionirstvo, pogum, s katerim se je kot dekle z mestnega obrobja lotila pisanja, polemik, urejevanja revije, prizadeli pa so me zlom njene ustvarjalnosti, njena odpoved pisanju, njena ujetost v takratne družbene razmere in posledice vojne.

► Koliko časa ste posvetili pisanju te knjige? Prej ste se verjetno morali temeljito pripraviti, raziskovati Maričino življenje in njen opus.

► Lotiti se pisanja biografije kate-rekoli resnične osebe zahteva vedno veliko časa in to me je na začetku plašilo. Spraševala sem se, ali bom dobila dovolj podatkov, da bi lahko Marico Nadlišek Bartol oživila pred bralčevimi očmi, ali bo njena podoba izpod mojega peresa dovolj verodostojna, še posebej, ker nisem našla veliko gradiva o njenem življenju. Sama je sicer napisala skopo biografijo, ki pa mi ni dajala dovolj opore, več podatkov

Evelina Umek.

sem razbrala iz spominov njenega sina Vladimira Bartola v knjigi *Mladost pri Sv. Ivanu*. V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani sem pregledala zapuščino nje same, njenega sina in Janka Kersnika. Sama je veliko pisem uničila, ohranila je le nekatera, med njimi Kersnikova. Žal nisem našla njene korespondence Kersniku, na voljo so mi bili samo fragmenti in citati v Zbranem delu Janka Kersnika. Zbiranje podatkov je trajalo približno dve leti, roman pa sem pisala eno leto s presledki. Napisala sem kar nekaj verzij, jih zavrгла in končno pristala pri zadnji.

Moj namen ni bil ovrednotiti Marice Nadlišek Bartol kot pisateljico, hotela sem oživiti njeno žensko usodo, usodo ženske ustvarjalke. Marica me je skoraj tri leta spremljala na vsakem koraku, o njej sem razmišljala tudi v spanju, bilo je veliko dvomov in nobene besede nisem zapisala, če nisem začutila, da je tista prava.

Nadia Roncelli, Evelina Umek in Vilma Purič na predstavitvi knjige v Finžgarjevem domu na Opčinah.

► **Kaj Vas je v življenju Marice Nadlišek Bartol najbolj presenetilo?**

► Presenetilo me je marsikaj, predvsem pa njen intelektualni pogum, ko se je brez kakršnikoli spodbud odločila, da piše, da pošlje svojo prvo novelo Ljubljanskemu zvonu, da se upre Kersnikovim nasvetom, da se je edina v takratnem slovenskem kulturnem prostoru uprla očitkom vodilnega teologa Antona Mahničja, medtem ko so vsi drugi pomembni literati in kulturni velmožje molčali.

► **Je bilo njeno življenje nesrečno? Kaj mislite, da jo je najbolj prizadelo: smrt prijatelja in mentorja pisatelja Kersnika, prva svetovna vojna, odhod iz Trsta ob prihodu Italije v Trst leta 1918 ali vse to skupaj?**

► Sama je v svojem kratkem življenjepisu zapisala takoj na začetku: »Rodila sem se pod nesrečno zvezdo.« Takrat je bila stara šestdeset let in že ta stavek nam pove, kako je sama ocenila svoje življenje. Bila je zelo občutljiva, nekoliko zagledana vase in bila je ženska, pisateljica, ki je glasno izražala svoja mnenja v času, ko naj bi bila ženska predvsem mati in vzgojiteljica otrok.

Prav gotovo je čustvo, ki ga je gojila do svojega mentorja Janka Kersnika, zaznamovalo njeno čustveno življenje, v njem je videla idealnega moškega, ki stoji ustvarjalni ženski ob strani, jo razume in spodbuja. Vsega tega pri običajnih moških tistega časa ni mogla dobiti. Ko se je poročila s poštnim uradnikom Gregorjem Bartolom, je bila stara dvaintrideset let, svojo odločitev ni sprejela iz ljubezni, ampak bolj iz družbenih konvencij. Mogoče si je želela materinstva. Kot neporočena učiteljica, čeprav ugledna pisateljica in urednica prvega ženskega glasila Slovenke, ni imela tistega me-

Marica Nadlišek Bartol.

sta v meščanski družbi kot poročena žena uglednega uradnika. In potem je prišla prva svetovna vojna, z njo lakota, pomanjkanje in po vojni italijanska zasedba Trsta.

Marica je bila stara dva-in-petdeset let, ko se je z družino preselila v Ljubljano, morala se je navaditi na drugačne razmere, tudi podnebne, to je bil zelo hud udarec.

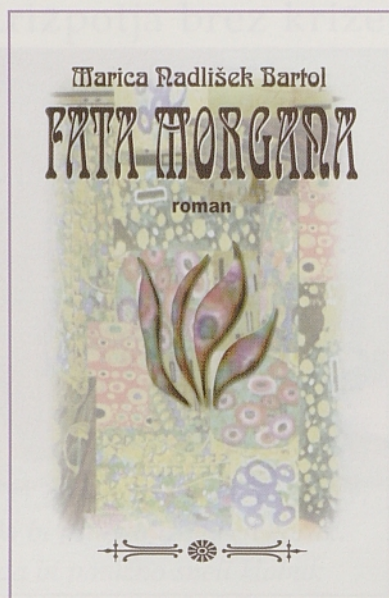
Ko se je ozirala na svoje preteklo življenje, so vsi ti žalostni dogodki preglasili številne radosti, ki ji je vendar prineslo družinsko življenje, kar lahko razberemo iz zgodb, ki jih je pisala za otroke o svojih otrocih.

► **Zakaj je bila Marica Nadlišek Bartol pozabljena v naši zavesti? Jo je zasenčila slava njenega sina Vladimira?**

► Ni bila pozabljena samo Marica Nadlišek Bartol, pozabljenih je bilo veliko žensk, ki so zapustile pomembno sled v svojem času, toda zgodovino so pisali moški, zgodovina je bila patriarhalna in morali smo zelo dolgo čakati, da je skupina žensk napisala knjigo Pozabljena polovica. V njej je marsikatero ime, ki bi ga zaman iskali v slovenskih leksikonih.

Vladimir Bartol, ki je mami priznaval, da je bila »prava heroina« svojega časa in da se je zapisala v slovensko literarno zgodovino, ni znal ali ni mogel poskrbeti, da bi Maričino delo izšlo v knjigi, kar si je vse življenje želela in ni dočkala.

To vrzel sta zapolnili tržaška založba Mladika z izdajo njenega romana Fata morgana in Založništvo tržaškega tiska z izdajo knjige Na obali. Zdaj so se jima pridružile še zgodbe o njenih otrocih v slikanici Amerika, ki jo je prav tako izdala založba Mladika.

Naslovnica prvega tržaškega slovenskega romana.

EVELINA UMEK

PO SLEDEH FATE MORGANE
Marica Nadlišek Bartol 1867-1940

Marica Nadlišek Bartol

AMERIKA

in druge zgodbe o mojih otrocih

Naslovnica romansirane biografije in otroških zgodb (Založba Mladika).

► Zakaj se kot pisateljica skoraj ni oglaševala več po odhodu iz Trsta?

► Kot sem že zapisala, je bila Marica takrat stara dvainpetdeset let in bila je utrujena, razočarana. Pričakovanja tržaških Slovencev so bila z italijansko zasedbo poteptana. Ni imela več življenjske moči in sama je leta 1927 zapisala: »Če mislim sedaj, ko to pišem, na ona leta, verjamem, da je to neka druga Marica, polna idej, življenja in ognja do leta 1899. Tako tuje mi je vse to življenje, kakor da ni bilo moje. In čudo! V teh letih se je zbrisalo vse moje duševno delo in pozabila sem vse, kar sem prej delala.«

Toda, če je Marica kot pisateljica umolknila, se je oglašala kot ženska in sodelavka različnih revij in ženskih društev. Ob svoji sedemdesetletnici je bila zelo presenečena, da ji je toliko ljudi voščilo in se je spomnilo.

► S svojim delom ste ovrednotili in rešili skoraj pozabe ugledno in pomembno Svetoivančanko Marico Nadlišek. Mislite, da smo Tržačani pozabili še na koga, ki bi ga morali počastiti in ovrednotiti?

► Prav gotovo lahko v preteklosti slovenskega Trsta najdemo veliko uglednih imen tako moških kot ženskih, ki bi bili vredni pisateljskega peresa. Pred časom je dr. Jože Pirjevec v eni izmed svojih Glos v Primorskem dnevniku navedel nekaj imen, vrednih gledališke upodobitve. Začel je pri Primožu Trubarju

sto kot služkinje in so velikokrat zabredle v težave. Zanje je ustanovila prvo slovensko dobrodelno ustanovo Zavod svetega Nikolaja.

Zanimivih in pomembnih imen iz tržaške preteklosti je kar veliko, ne samo za nas Slovence v Italiji, ampak v vseslovenskem merilu. Trst, slovenski Trst je ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja doživel bujen razcvet, mogoče bi nam bilo v teh časih v tolažbo, ko bi se tega bolj zavedali in skušali vsaj malo posnemati svoje prednike, ki so zmogli premostiti marsikatero oviro in gledati naprej, v prihodnost in ne samo tožiti nad sedanjostjo.

Še en posnetek s predstavitve na Opčinah.

Peter Merku

Moje življenje v Nemčiji

XV. Miklavževanje

Mesto Erlangen, ki leži kakih dvajset kilometrov severno od Nürnberga, je v starih listinah prvič uradno omenjeno leta 1002, čeprav je bilo področje obljudeno že v bronasti dobi. Z najinima otrokoma smo pretežni del našega bivanja v Nemčiji preživeli v mestnem predelu "Bruck". Leta 1982, ob 700-letnici njegove prve omembe, je občina izdala priložnostno brošurico, v kateri se predgovor začneja z besedami: Staro slovansko naselje Bruck ... "Vidiš", sem takoj rekel Mirelli, "mi smo tukaj doma in Nemci so že celo tisočletje naši gostje." Stvar me je seveda zanimala, zato sem preveril, kaj piše Joachim Herrmann v svojem monumentalnem delu *Die Slaven in Deutschland* (Slovani v Nemčiji). In bral sem med drugim sledeče: "Karel Veliki (8./9. stoletje) si je prizadeval, da bi integriral v Frankovsko cesarstvo področja, ki jih viri označujejo kot 'terra' ali 'regio Sclavorum'. V letih 793/794 je v takratnem Radenzgauu dal zgraditi slovanske cerkve, zato, da bi čim prej pokristjanil Slovane, ki so bili že od leta 741 vključeni v škofijo Würzburg in v njej živeli skupaj s Franki".

Ob najinem prihodu leta 1961 je bilo Erlangen še majhno mesto, ki pa je stremelo za tem, da bi pridobilo donosnejši status velikega mesta, ko bi preseglo 100.000 prebivalcev. Do začetka druge svetovne vojne še ni imelo 34.000 prebivalcev. Šele med vojno je podjetje Siemens premestilo nekaj tehnikov v Erlangen in okolico, zato da bi bili na varnem pred strahotnimi bombnimi napadi zaveznikov na Berlin. Po vojni se razmere v Berlinu dolgo niso normalizirale, tako da je Siemens premestila stotine inženirjev in specialistov v Erlangen in tu s polno paro začela graditi eno izmed glavnih direktij tega mednarodnega koncerna. Potrebovala pa je nove kadre, ki naj bi nadomestili tiste,

ki so med vojno umrli, zato je skušala pridobiti nove, mlajše inženirje, da bi se še bolj razširila.

Erlangensko populacijo so torej sestavljale večinoma mlade družine od vsepovsod, iz Nemčije, a tudi iz tujine. Že med mojim prvim namestitvenim pogovorom sva spoznala mojega poznejšega kolega, inženirja Armina Fischerja, ki naju je na račun firme povabil na večerjo v Nürnberg. Kasneje sva se sprijateljila tudi z njegovo ženo in obema otrokoma, Matthiasom in Heike, ki sta bila približno istih let kot najina dva.

Gospod Fischer, rojen v tedanji Vzhodni Nemčiji, kjer je tudi doštudiral, je bil zelo dober inženir. Bil je izredno dobro podkovan v tehniki zaščite velikih električnih generatorjev, a ne samo v tem: kot sin kantorja v evangeličanski cerkvi v Zittauu ob češko-poljsko-nemški tromeji je bil veren kristjan, glasbeno in literarno izobražen.

Sorodniki teh mladih družin so stanovali večinoma stotine kilometrov daleč, in to nas je nekako združevalo, da smo si po potrebi med seboj pomagali pri varstvu otrok, na primer, pri nakupovanju in v podobnih zadevah. Ko se je leta 1966 bližal 6. december, me je gospod Fischer vprašal, ali bi bil pri-

Mirella in gospa Wackerle obiščeta gospo Fischer v Waldkrankenhaus po rojstvu hčere Heike.

pravljen priti k njim kot sveti Miklavž. Bila je to zame nova vloga, pa sem mu vseeno rad ugodil. V bližnjem katoliškem župnijskem uradu sem si izposodil primerno oblačilo in se, opremljen s škofovsko palico in kapo, 6. decembra proti večeru oglasil pri Fischerjevih, ki sta me "začudena" sprejela in spodbujala otroka, naj me lepo pozdravita. Oba, a še posebno Heike, sta me vznemirjeno, skoraj trepetajoče motrila. Kar smilila sta se mi, pa sem se vseeno potrudil, da z vso resnostjo odigram svojo vlogo, saj sem predstavljal ne samo starejšega človeka, ampak celo svetnika. Umirjeno sem otroka vprašal, ali sta bila vedno pridna in spoštljiva do staršev, bral iz velike knjige njune male pregreške, a tudi dobre lastnosti ter končno iz velikega žaklja izlekel razna darila: ozračje se je naenkrat čudežno sprostilo.

Naslednjega leta smo pa imeli mi obisk gospoda Fischerja v isti vlogi. Seveda je tudi najino Valentino, ki je bila tedaj stara dobra tri leta, Miklavžev obisk zelo prevzel, tako da so šele darila razblinila vso napetost. Enajst dni kasneje je pa privekalo na svet največje darilo, bratec Igor.

Z leti so otroci rasli in služba nas je vedno bolj zaposlovala, tako da je navada zasebnega miklavževanja usahnila. Tudi druženje je vedno bolj hiralalo. Šele z upokojitvijo se je spet ponudila priložnost za ponovno obujanje nekdanjih lepih navad, a se nam želja žal ni uresničila. Le nekaj mesecev po upokojitvi je vse nas, znance, prijatelje in kolege, presunila žalostna vest, da je bil inženir Fischer operiran na pljučih. Vedeli smo, da je bil vnet kadilec, zato smo se dobro zavedali, kaj to lahko pomeni. In res, po operaciji se ni več prebudil in je kak teden kasneje preminil. Očitno se je tudi sam dobro zavedal, da se mu bliža zadnja ura. Med pogrebno mašo je pastor

Gospod Armin Fischer se pogovarja s šefovo tajnico.

prebral globoko občuteno poslovilno molitev v verzih, ki jo je gospod Fischer sestavil pred operacijo, zaupajoč v Boga. Molitev obsega dvaintrideset verzov in v njej prosi Boga, naj ostane sredi njegove družine, naj ji pomaga prenesti to bolečino, prosi Boga odpuščanja za svoje grehe in se takole zaključí:

*Ti poznaš mojo prošnjo:
pokliči me k Sebi,
reši me s kratkim trpljenjem,
jaz sem pripravljen.*

V cerkvi, polni službenih kolegov, je vladala popolna, ganjena tišina.

Pred kakim letom sem po dolgem času in po predlogu našega dragega slovenskega župnika Stanka Gajška spet prevzel vlogo Miklavža za otroke članov kulturnega društva Miško Kranjec v Erlangenu. Miklavževanje se ponavlja leto za letom in nič se mi ni treba več truditi, da bi zgledal starejši od tega, kar sem! Starši morajo pa še vedno bodriti otroke, poseb-

Sv. Miklavž bere v veliki knjigi, ali je bila Heike pridna (levo); Sv. Miklavž bere »grehe« Valentino (desno).

Sv. Miklavž posluša mladega harmonikaša v slovenskem društvu Miško Kranjec.

no najmlajše, naj se mi približajo, jaz pa se dobrohotno trudim, da jim omilim strah pred neznancem.

V šestdesetih letih so bila tudi v Nemčiji poletja vredna svojega imena, zime pa take, kot o njih bremo kdaj v pravljičah. Tako je bilo tudi leta 1967, ko se je enajst dni po Miklavževem obisku rodil naš Igor. Da bi z Valentino šla obiskat mamo v Waldkrankenhaus, sva se podala skozi gozd, ki obdaja kliniko. Da ne bi s svojimi majhnimi nogami gazila po visokem snegu, sem jo posadil na sanke in jo vlekel za sabo. Z mamo smo potem naredili še kratek sprehod po svežem zraku. Triindvajsetega decembra je bila naša družina polnoštevna, da smo lahko skupaj praznovali Božič. Na Silvestrovo popoldne sva se šla z Valentino sankat. Veselila sva se lepega, sončnega zimskega dne in se sankala po rebri, polni otrok in njihovih staršev. Domov sva se vrnila pozno popoldne in našla mamo s solzami v očeh, Igorja pa nikjer. Povedala mi je, da ko ga je povila, je odkrila krvave sledove v plenica. Naš sosed, gospod Dittrich, ju je kjub prazničnemu dnevu, peljal k našemu pediatru, dr. Zschiesche, Nemcu lužiškega rodu, ta pa jih je napotil naravnost v otroško kliniko. Ker ni bilo jasno, za kaj gre, je moral Igor ostati v kliniki, Mirella pa je morala podpisati privoljenje, da ga v primeru potrebe operirajo.

Otroka so posebej namestili v oddelku za nalezljive bolezni in nam priporočili, naj mu prinesemo materino mleko, ki je najboljšo zdravilo, pa čeprav bi ga ne bilo veliko. Tako sem se vsak večer po večerji odpravil in sinčku prinesel dragoceno zdravilo. Del poti je šel skozi gozdiček po gladki, zaledeneli, medlo razsvetljeni stezi, tako da sem moral hoditi izredno previdno, da se ne bi ponesrečil.

Po isti stezi sem hodil tudi v urad. Bil je čas, ko se po zimskem solsticiju dnevi začnejo spet počasi daljšati. Zato sem lahko videl, kako je gozdna miška švignila v svoj brlog ob koreninah bora, ko sem se ji bližal. Pa sem ji začel nositi po en lešnik na dan, ki sem ji ga položil na tla kakega pol metra stran od njene odprtine. Ko sem se nekoliko oddaljil in spet postal, sem videl, kako je miška spet prikukala iz svoje luknje, zgrabila lešnik in kot blisk izginila v svoj domek. Bilo mi je, kot da čaka name, da me pozdravi. Nekakšna mala tolažba v tistih zaskrbljujočih časih.

V kliniki niso za srečo ugotovili nič posebnega. Hranili so ga s posebnim mlekom za dojenčke, s čimer smo morali seveda kar nekaj časa nadaljevati tudi doma. A ko je pediater ugotovil, da je z Igorjem vse v redu, smo ob nedeljah hodili vsi skupaj uživati pravljíčno zasneženo naravo.

Aleksander Furlan

Spomir (m'gla na murje)

*Buažeč več je za name,
kadu zna, še krko jeh bo?
An Buažeč menj pej pred name.
Dejmo jeh štet, dokler bo šlo!*

*Razpihan je Kr's jen Jepava,
pred name se burja na murje spesti,
uado čjez glavo uzdigava,
uøjsta jen pluča so puhne soli.*

*Gljeda na murje an muož u skrbeh,
uöd zmjeren ga vreme skrbi.
Kadaj bojo mreže p'r kraje, na tleh;
muörbet vre jutre, de se burja ukroti.*

*K'r videš, je plavo jen belo,
ku de be u kuate kej vrelo;
cel tjedem se l'hko zauleče.
Spomir se po starem tje m'glce reče!*

Branka Sulčič

Piccolomini in naši kraji (VI.)

PAPEŽ PIJ II.

Piccolomini je zvedel za smrt papeža Kalista III. (umrl je 6. avgusta 1458), ko si je v Viterbu zdravil protin, ki ga je mučil vrsto let. Dne 14. avgusta so se kardinali zaprli v konklave in 19. avgusta je bil Piccolomini izvoljen za papeža s spodobudnim imenom Pij II.

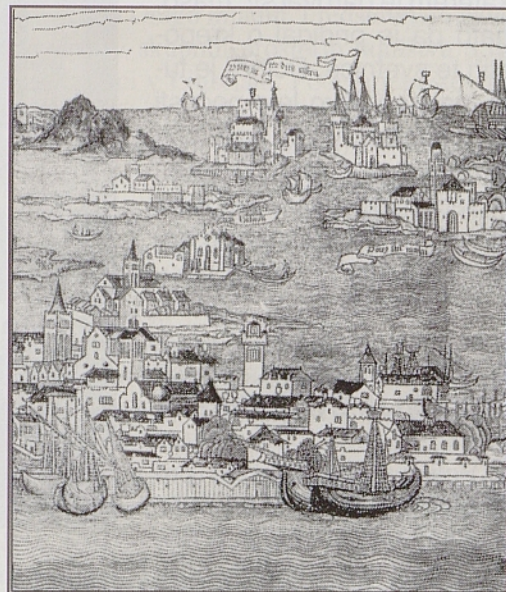
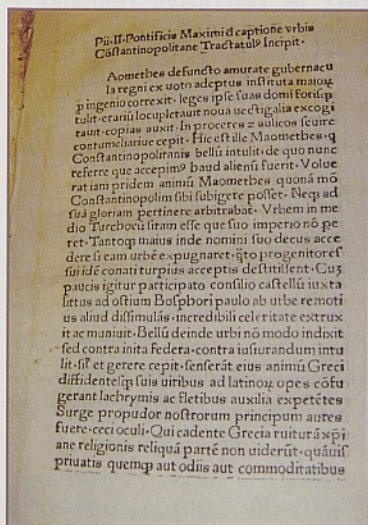
Ko je postal papež, je takoj začutil potrebo, da se jasno in dokončno ogradi od mladostnih napak. Komentariji so mu bili pri tem koristno sredstvo. Leta 1463 je Pij II. objavil bulo *Retractationum* (O preklicu), v kateri je jasno obsodil svojo preteklo podporo konciliarizmu, še prej pa bulo *Exsecrabilis* (Nepreklicna), s katero je prepovedal, da bi se kdo iz nasprotovanja do papeža skliceval na koncil.

Pogled na Carigrad (iz knjige *Kronika človeštva*). Desno: Izvoljeni papež Pij II. (iz knjige *I Commentari*).

Poleg tega je pojasnil cilje svoje politike: obnove posvetne oblasti, ki jo je Cerkev imela v nekaterih obdobjih zgodovine; zagotovitev papeževе oblasti nad vladarji v krščanskih de-

Z leve: Pij II. – O Carigradu (Museo Petrarcesco Piccolomineo v Trstu); papež Pij II.; pogled na Benetke (iz knjige *Kronika človeštva*).

želah, toliko bolj zaradi medle cesarjeve moči; potrditev nadrejenosti rimske Cerkve narodnim Cerkvam; reforma Cerkve, zlasti rimske kurije; nujno poenotenje krščanskega orožja v boju proti Turkom, ki so leta 1453 zasedli Carigrad. Nekateri izmed teh točk so bile od vsega začetka značilne postavke Piccolominijevega prepričanja.

Slika sodobne Italije, ki izhaja iz njegovih Komentarjev, ni najbolj spodbudna: Florentinci so sicer inteligentni in uspešni podjetniki, vendar držijo s Francijo: ljudi, ki bi tako hlepeli po denarju, zlepa ni srečal. Benečani so skopi in nezanesljivi. Eni in drugi spreminjajo mnenje v skladu s trenutnimi koristmi. Med gosposko na Polotoku se redkokdo reši. V takih razmerah naj bi torej samo papeževa politična moč lahko Italiji prinesla mir, Franciji pa bi sporezvala skomine po tej zemlji.

KANONIZACIJA SV. KATERINE SIENSKE

Ker so ga someščani zaprosili, da bi blaženo Katarino Siensko razglasil za svetnico, je papež sklical koncil škofov, potem ko so trije za to poverjeni kardinali pregledali njeno življenje in njene čudeže. Vsi, ki so sodelovali pri koncilu, so soglašali s kanonizacijo. Zato je v baziliki sv. Petra dal postaviti oder, na katerem je daroval sv. mašo, nato pa je pridigal o krepostih te svetnice. Določil je tudi, naj se vsako leto počasti njen spomin; vsem, ki bi obiskali svetničin grob, je podelil sedem let odpustka; sam je tudi narekoval vsebino bule o kanonizaciji, kot to izhaja iz Komentarjev (V./XXIV.).

RELIKVIJA SV. ANDREJA

Veliko pobožnost so pripravili tudi ob izročitvi relikvije sv. Andreja papežu Piju II. Truplo sv. Andreja Apo-

Levo: Sveta Katerina iz Siene. Desno: Sv. Andrej.

stola so prepeljali v Italijo in pokopali v mestu Amalfi, vendar je njegova glava ostala v Patrasu. Ker so Peloponez zasedli Turki, so se mnogi krščanski knezi in sam Pij II. ponudili, da bi prevzeli relikvijo. Papežovo ponudbo so sprejeli in sklenili, da relikvijo prenesejo v Narni, od tam pa v Rim. V noči 11. aprila 1462 so glavo sv. Andreja položili v stolp mostu Milvio. Papež

ni strpel, da bi počakal na relikvijo v Rimu, zato je sklenil, da se s kardinalskim zborom, duhovščino in množico vernikov poda k mostu Milvio. Žaro so odprli in papež je pozdravil relikvijo z dolgim govorom, ki je spravil vse v solze. O tem nam pričajo Komentariji (VIII./II.).

Med mogočnim slavljem pri Sv. Petru v Rimu je kardinal Bressarione zaprosil papeža, naj brani krščanstvo pred Turki (priprava na križarsko vojno). Papež mu je zagotovil, da je to njegov namen, in pozval kneze ter ljudstvo, naj sledijo svojemu pastirju v tej nalogi.

Za hranjenje relikvije je Pij II. dal zgraditi posebno kapelo v sklopu bazilike sv. Petra.

Kanonizacija Sv. Katerine (iz knjige *I Commentari*).

V luči Svetovnega slovenskega kongresa ...

Več kot 20 let po vzniku kongresne ideje

Društvo slovenskih izobražencev na Tržaškem je začelo pred 44. leti pripravljati odmevne študijske dneve Draga na Opčinah pri Trstu z namenom, ki je še vedno enak – potrjevanje narodove identitete. Iskali so temelje svojih vrednot, med njimi pripadnost krščanstvu, in gojili v nasprotju s takratnim režimom v Sloveniji politični pluralizem. Danes je Draga še vedno pomemben prostor srečevanja ljudi in izmenjav pogledov.

Mag. Karolina Godina.

Leta 1988 je na Dragi na Opčinah pri Trstu vzniknila kongresna ideja in bila sprejeta na ustanovnem zboru Svetovnega slovenskega kongresa (SSK) junija 1991 v Ljubljani, prav v prvih dneh vojne za samostojno slovensko državo. SSK je civilna družba. Je odsev zgodovinskega trenutka, ki je povezal Slovence doma in po svetu po vzoru Judov, Ukrajincev, Poljakov, Italijanov in drugih. Sestavlja ga poleg slovenske konference še 10 konferenc: argentinska, avstralska, avstrijska, italijanska, koroška, nemška, konferenca za Bosno in Hercegovino, konferenca za Veliko Britanijo, ameriški slovenski kongres in kanadski slovenski kongres.

Ideja o SSK je našla v začetku najmočnejši odmev v Kanadi, za kar ima zaslugo kanadska konferenca združenih Slovencev z osrednjo osebo, dr. Francetom Habjanom, izjemnim samostojnim hodcem v slovenski družbi. Po besedah zgodovinarja dr. Stanislava Grande so videli v kongresu predvsem nadstrankarski organ. Ta naj bi pred svetovno javnostjo predstavljala Slovence v njihovih prizadevanjih za osamosvojitve. Sicer naj bi se izoblikoval vseslovenski značaj. Ta naj bi zamenjal hlapčestvo in upogibanje s pokončnostjo, ločevanje z združevanjem, ozkost s širino, monolog z dialogom, izključevanje s sodelovanjem in obračunavanje s spravo. To so predstavili tudi v posebni brošuri dr. Zlatka A. Verbiča.

Za prvim predsednikom SSK Bojanom Brezigarjem (Italija) je za dva mandata prevzel vodstvo dr. Jože Bernik (ZDA), za njim pa že tretji mandat

dr. Boris Pleskovič (ZDA). Nekajletne težave v delovanju kongresa zaradi neurejenih razmer med osrednjim vodstvom in slovensko konferenco so reševali v Ljubljani Danijel Starman, Franci Feltrin in dr. Jože Bernik.

Z nastankom slovenske države, ki pa še ni tisto, kar smo pričakovali njeni državljani in okrog pol milijona Slovencev po svetu, se je velik del vložene energije v SSK izpraznil. Od šestih programskih točk, sprejetih na zasedanju leta 1991 v Ljubljani, so aktualne še štiri: priza-

devanje za ohranjanje slovenstva, sprava, spodbujanje kulturnih, znanstvenih, gospodarskih in drugih vezi za vsestranski dvig slovenskega občestva.

Slovenska konferenca SSK s 500 člani s sedežem v Ljubljani organizira in pripravlja številne projekte: strokovne konference za znanstvenike in raziskovalce, gospodarstvenike, zdravnike, arhitekte, glasbenike iz sveta in Slovenije. Pripravili so že sedem simpozijev pod skupnim naslovom Ko ni več meja. V pogovorih Večeri izza kongresa obravnavajo pereče slovenske teme. Vsako leto pripravijo v drugem kraju Slovenije Tabor slovenskih otrok po svetu. Soorganizirajo Drago mladih. Predstavljajo galerijsko dejavnost v skupnih prostorih tajništva SSK na Cankarjevi ulici v Ljubljani. Podeljujejo številčnejšim slovenskim družinam že vrsto let v času sv. Miklavža prestižni cekin. Pomagajo pa tudi rojakom pri pridobivanju slovenskega državljanstva in pri vračanju v Slovenijo ... SSK sprejema mnenja, stališča in priporočila o slehernem vprašanju, za katero meni, da je pomembno za slovenske narodove interese in njegov obstoj.

Po dosedaj prehojeni kongresni poti lahko pritrdimo besedam dr. Ravela Kodriča, izrečenim na prvem zborovanju SSK v Ljubljani v juniju 1991: "Upati je, da ne bo nihče slovenstva istovetil s svojim lastnim gledanjem na svet in si jemal pravico, da na tej podlagi druge Slovence izključuje iz narodovega telesa. Slovenstva nima nihče več v zakupu, saj je last vseh nas."

SSK z dokaj uspešnim izpolnjevanjem zastavljenih programskih točk to upanje vzdržuje, obenem pa opozarja na nujnost zavesti narodne pripadnosti, ohranjanje in zakonskega varstva slovenskega jezika ter kulture, da bi se v močnih družbenih vrtincih ne izgubili ob gospodarski in politični premoči sosednjih narodov.

Zato naj bo ta članek tudi skromna zahvala vsem mrtvim in živim Slovenkam in Slovencem doma in po svetu, ki so bili pripravljeni nuditi svoje talente in moči za uresničevanje programa in projektov SSK in s tem za Slovenijo in naše rojake po vsem svetu.

Celje, 27.07.2009

mag. Karolina Godina, dr. med.

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Mestna občina

Spet je prišla na dan domislica o mestni občini, ki se je pojavila pred kakim destletjem in ki pomeni predvsem, da hoče tržaška občina absorbirati celotno pokrajino in hkrati tudi okoliške občine v duhu neke racionalizacije, katere cilj bi bila varčevanje in večja učinkovitost v upravljanju javnih zadev. Če na zadevo gledamo z vidika manjšine in njenih interesov, moramo to namero absolutno zavrtni ne glede na njen javno izrečeni namen. Mestna občina bi preprosto zbrisala vse občine na Tržaškem in s tem bi zbrisala slovensko prisotnost v celotni pokrajini. Dve muhi na en mah, bi lahko rekli, ali celo več. Prvi namen razširitve tržaške občine morda res ni v svojem prvem namenu usmerjen protislovensko (že davno ne predstavljamo nevarnosti za deklarirano italijanstvo mesta), ampak bi to bil zelo zelo dobrodošel stranski učinek. Prvi namen je brez dvoma zagotoviti Trstu njegov status. Mesto namreč nezadržno izgublja na prebivalstvu. Če bi prišlo do ustanovitve tako imenovane kraške občine, bi občina Trst avtomatično padla občutno pod mejo 200 tisoč prebivalcev, z razširitvijo mestne občine na celotno pokrajino pa bi svojo agonijo podaljšala za nekaj deset let. In tržaški politiki bi bili spet mirni in bi se zibali v svojih fantazijah o polmilijskem Trstu, povezanem s svetom s hitro železnico, ki bi se prebijala skozi kraški apnenec s faraonskimi predori, ki bi terjali še bolj faraonske vsote denarja. Dokaz, da je razširjena, tako imenovana metropolitanska občina samo izraz nemoči in nesposobnosti lokalnih političnih krogov, da dajo novega zagona mestu in mu zagotovijo razvoj, ki si ga zasluži. Zato obešajo svoja upanja na kakršnokoli obljubo ali pobudo ne glede na to, ali je utemeljena z resnično učinkovitostjo. V preteklosti je bil to naftovod, danes uplinjevalnik, jutri pa še kaj drugega. Pozabljajo, da je edino, kar lahko rešuje Trst, njegova lega s pristaniščem in njegovo odprtostjo v Srednjo in Vzhodno Evropo. Tudi mesto znatnosti je postalo utvara: čim so spoznali, da samo po sebi ne prinaša velikih razvojnih perspektiv, so na to pozabili in mesto znanosti je ostalo zunaj njihovih interesov in v bistvu ločeno od mesta.

Manjšina pa mora biti še posebej pozorna ob teh novih namerah, ki bi dokončno uničile slovensko prisotnost v javnem življenju. Ukinitev slovenskih občin bi bila v očitnem nasprotstvu z londonskim sporazumom, ki izrecno prepoveduje kakršnokoli spremembo upravne narave na škodo krajevnega prebivalstva. To nasprotuje tudi načelom politike decentralizacije, o kateri imajo politiki polna usta. Decentralizacija oblasti pomeni v bistvu delitev oblasti z bazo, pomeni povečati demokratično ureditev teritorija. Morda je res, da bi tržaška občina s sedanjim osebjem lahko upravljala celotno pokrajino z okoliškimi občinami vred, ampak bi to gotovo bilo na škodo krajevnega prebivalstva, ki se z domačimi upravami od župana navzdol čuti zavarovano pred tujimi, birokratskimi in neosebnimi posegi, ki bi jih centralizirana uprava gotovo vsilila vsem. Obljubljajo, da bi ohranili krajevne župane, ampak kakšno težo bi imel tak župan, ki bi ne imel za sabo podpore svojih svetovalcev, s katerimi je tesno povezan z občani?

Mestna občina je zaenkrat samo predmet ugibanja: deželni politiki so zaenkrat samo vrgli kamen v vodo, da vidijo, kako bo naša skupnost reagirala. Po pravici povedano dokaj medlo, saj so nekateri celo rekli, da morajo prej videti predlog, mislimo pa, da bi morali načelno zavrtni kakršnokoli spreminjanje upravnega sistema teritorija, ker bi to prizadelo domače prebivalstvo in manjšino sploh. O tem bi bilo potrebno takoj seznaniti tudi slovensko vlado in biti pripravljeni tudi na posege na evropski ravni.

Saša Martelanc

Triglavske sanje pod južnimi zvezdami

Spomin na mladinskega pesnika in pisatelja Mirka Kunčiča

Med prijatelji, ki nas spremljajo v življenju, so večkrat tudi ljudje, ki jih nismo nikoli osebno poznali. Priljubili so se nam in nam postali dragi posredno, s svojimi deli, najpogostejše s knjigami. Eden takih mojih ljubih, dragocenih prijateljev je bil in ostaja Mirko Kunčič. Prav te dni je preteklo 25 let od njegove smrti in 110 let od rojstva.

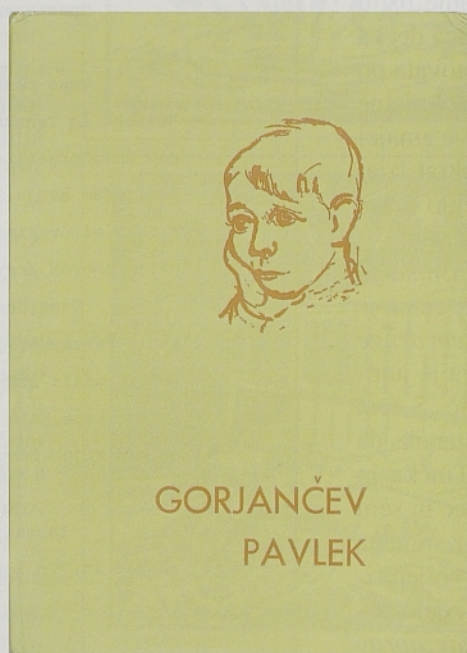
Rodil se je v Lescah na Gorenjskem 11. 12. 1899, umrl pa je 3. 12. 1984 v Buenos Airesu, kamor se je z družino zatekel po bridkem slovesu od domovine leta 1945. Najmlajša leta je preživel na Dovjem, v deželi triglavskega župnika Aljaža ter pravljic in bajk, ki so mu za vse življenje napolnile dušo in vedro srce. S tako popotnico, izrazitim talentom in ljubeznivim značajem je potem vse življenje razdal bralcem pesmi in zgodbe za mlada srca, da so žarele oči, da je visoko poletavala domišljija, da se je pri srcu nabiralo nekaj dobrega in plemenitega.

Kot sin revne železničarske družine si ni mogel privoščiti popolnega gimnazijskega študija, na vseh mestih, pretežno uradniških, pa je bil sposoben in spoštovan. Njegova zlata doba je bilo mladinsko uredništvo pri katoliškem dnevniku Slovenec, kjer je užival veliko popularnost kot »Kotičkov striček«. Ob izbruhu vojne ga je nemški okupator izgnal iz Celja, konec vojne pa ga je pahnil v novo begunstvo, tokrat dokočno.

Mirko Kunčič je vsega izdal nad dvajset knjig. Naj navedemo le nekaj naslovov: Mlada

njiva, Matjažek, Za židano voljo, Ptiček z dvema kljunčkoma, Pisani vrtiljak, Nebeška lestvica, Cmokec Poskokec, Od pastirčka do škofa, Triglavksa roža. Po mnenju literarnih izvedencev je njegovo najboljšo delo Gorjanček Pavlek, ki je izšlo leta 1958 pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu. Tukaj je pisatelj dosegel vrh v prisrčnem podajanju, fantazijskem zanosu ter ljubezni do neskončno daljne Slovenije. Ker je bila povest namenjena mladini, v njej prevladuje domovinsko čustvovanje v svetlih, pogumnih tonih. Izogiblje se pekočemu domotožju, ki ga je ohranjal zase in izpovedoval v drugačnih zvezah. Na primer v tisti le navidezno otroški poeziji Ded se poslavlja, kjer na koncu pravi svoji vnučki:

*Polonca ti, Polončica,
si solzo z lic obriši,
na križ nagrobni v tih spomin
takole mi zapiši:*

Posebno uspešni knjigi v dolgi vrsti priljubljenih mladinskih del.

*Tu sredi pampe žalostne
naš dedek dotrpel je,
do zadnjega, do zadnjega
po domu hrepenel je ...*

Med knjigami, ki sem jih v najmlajših letih – in tudi še kdaj kasneje največkrat prebiral, so Kunčičeve Triglavske pravljice. Prvi zvezek je izšel v Ljubljani tik pred vojno, druga dva pa prav tam leta 1944. Prvega je ilustriral slavn Maksim Gaspari, druga dva pa manj znani Stane Kumar: šele pred nedavnim sem se poučil, da je bil ta umetnik po rodu Tržačan z Rocola, prav kot Kunčič iz železničarske družine in tudi on nekoč begunec, iz fašističnega Trsta v Slovenijo. Tri knjige Triglavskih pravljic so bile za moj otroški svet prava zakladnica skrivnostnih bitij iz planinskega okolja, kopica zgodb, likov in hudomušnosti, da sem se spet in spet vračal v tisti prelestni umišljeni svet. Čisto mimogrede in nevede sem si nabral tudi nekaj besednega zaklada, ki sem ga kasneje znova odkril na Dovjem, kjer imajo ljudje še danes živo v spominu »svojega« Mirka Kunčiča ter mladina celo recitira odlomke iz njegovih del.

Ampak še ene knjige ne morem pozabiti in zamolčati: znamenitih veselih in pustolovskih prigradov z naslovom Tinček in Tonček. Mirko Kunčič jo je napisal kot razširjen komentar bogve kje odkritih ameriških predvojnih stripov, ki so sprva izhajali vsak dan v Slovincu. V knjižni obdelavi je nastal pravi bestseller, za katerega je bila čakalna doba v vaški knjižnici tako dolga, da sem si od staršev nazadnje izprosil lasten izvod. Kakšno branje, kakšno uživanje tistih nenehnih vratolomnih presenečenj, ko sta dva dečka naše starosti s starim najdenim splavom potovala po morjih vse do Afrike in srečevala najbolj neverjetne ljudi in prikazani, celo prave kraljice in prave zmaje! Mirku Kunčiču je bilo seveda jasno, da tokrat izjemoma ni šlo za umetniško delo, pa je doseglo nekaj prav tako dobrodošlega: veselje mladih in starih!

»Pokojni knezoškof dr. Jeglič je nekoč časnikarju Terseglavu rekel: prvo, kar preberem v Slovincu, je zgodba o Tinčku in Tončku, potem šele berem druge stvari.« Tako je zapisano v pismu, ki mi ga je junija 1967 iz Argentine poslal Mirko Kunčič. S tem utrinkom je pisatelj dopolnil pismeni pristanek, da za tržaški slovenski radio dramatiziram Tinčka in Tončka. Takrat sem bil še zunanji sodelavec in sem se ukvarjal s takim in podobnim pisanjem iz srčnega veselja in življenjske nuje. Kunčič je rade volje pristal na številne moje spremembe, ki so se zdele potrebne iz tehničnih in drugih razlogov. »Pravzaprav je to že skorajda izvirno delo, zato sem bil prijetno

Mirko Kunčič med mladimi v deželi slovenskega "argentinkega čudeža".

Hurlingham, 23. avgusta 1967.

Spostovani gospod Martelanc!

Vašo posiljko - dramatizacijo "Tinčka in Tončka" - sem prejel že pred mesecem dni. Oprostite, da se Vam tako pozno zahvaljujem zanjo. Sem trenutno tako okupiran z raznimi drugimi pisarijami, da pisanje pisem zmerom znova odlagam.

Vaša dramatizacija je zelo posrečena. Pravzaprav je to že skorajda izvirno delo. Gradili ste samo na glavni osnovi mojega teksta. Zato sem bil prijetno presenečen, da sem kljub temu prejel honorar za avtorske pravice.

Zahvaljujem se Vam znova za rokopis in Vas lepo pozdravljam.

Vas

Mirko Kunčič

presenečen, da sem kljub temu prejel honorar za avtorske pravice«, mi je dejal v nekem drugem pismu ta gospodski človek, ki se je v še enem pismu vračal k temu in zapisal: »Bojim se le, da bi bil zaradi tega honorarja okrnjen. Vaš honorar za dramatizacijo. Saj jaz nisem imel nobene truda zraven.« In potem še enkrat: »Niti v sanjah nisem računal na kak honorar. Saj sem vsa leta emigracije pisal igre za tukajšnje prosvetne domove – pesmi in povesti za razne liste ter članke v pravcu slovenskega državnega gibanja – za božji lon. Besedo honorar smo v zdomstvu črtali iz besednjaka ... Gotovo Vam ni znano, da smo pred leti ogromno žrtvovali za operacijo na srcu bolnega sina, ki pa je kmalu po operaciji umrl. Materijalne in moralne žrtve se nam poznajo še danes. Njegovo smrt sem si tako gnal k srcu, da sem še sam dobil srčno napako. Zdaj to nadlogo nosim za seboj kot starček težko butaro.«

Štiri njegova pisma imam iz tistega razdobja in hranim jih kot drag in dragocen spomin. V pismu z dne 28. junija 1967 odgovarja na moj opis radijske izvedbe Tinčka in Tončka v režiji Lojzke Lombar takole: »Gospe profesorja Peterlina osebno ne poznam, pač pa poznam profesorja samega še izza časa, ko smo bili v italijanskih kampih. Ko smo odhajali iz kampa – žena z nekaj meseci staro hčerko v naročju – nam je celo pomagal kovček nositi. To mi je ostalo neizbrisno v spominu. Je velik idealist. Hvala Bogu, da je ostal tam, kjer bo njegovo požrtvovalno delo obrodi-

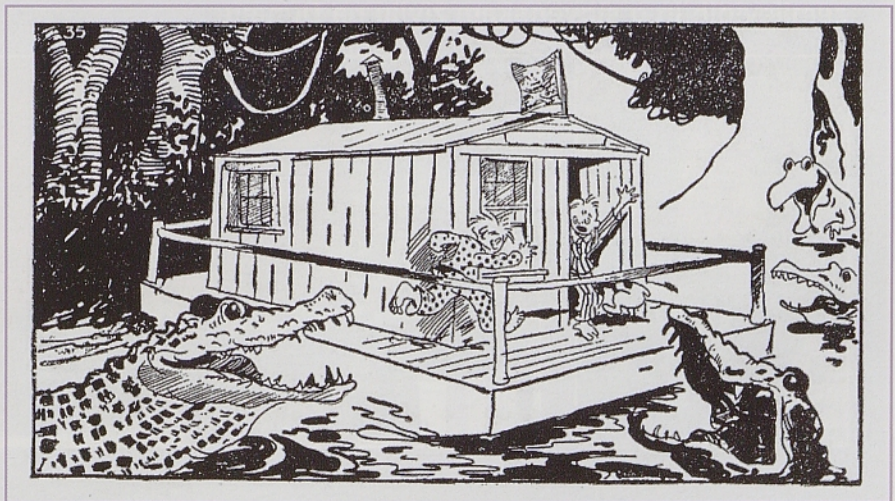
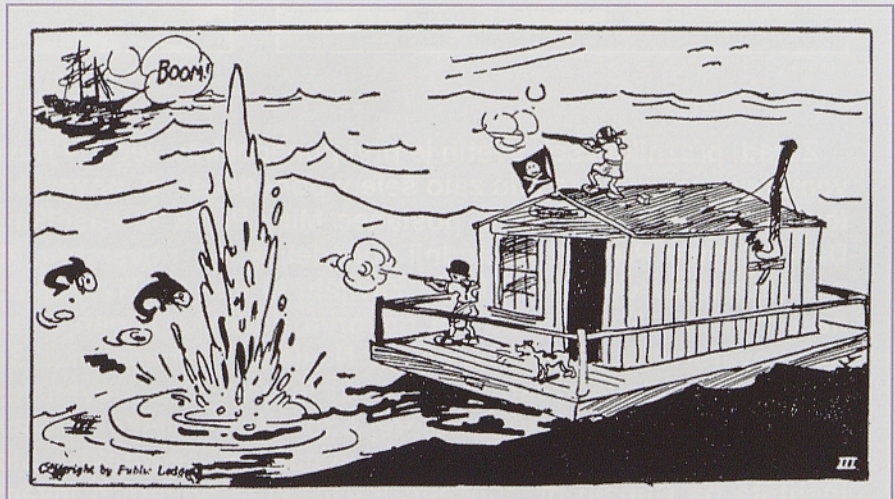

Stane Kumar: Dovje.

lo bogate sadove, ki bodo dostopni še poznim rodovom.«

Naj njegove zadnje besede prevedem v sedanji in prihodnji čas. Misel o bogatih sadovih, dostopnih še poznim rodovom, bo povezana tudi z imenom in delom Mirka Kunčiča. Ni težko verjeti, da ga bodo vesela še mnoga mlada srca vseh starosti in da bo vedno kje zraven tista vila, ki v pesmi Severina Šalijsa "Otroštvo" roti in obljublja:

*Pojdi v daljo in ográdi
z zvezdami poti in trne.
Jaz bom čula nad mladostjo,
da se kdaj mu v dušo vrne.*

Tinček in Tonček po začetku radijsko prekrščene plovbe "S splavom po širnem svetu".

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Zaradi praznika vseh svetih je prvi ponedeljkov večer v novembru odpadel. Prvo novembrsko srečanje je bilo zato šele v ponedeljek, 9. novembra, ko sta bila gosta v Peterlinovi dvorani slovenski poslanec Miro Petek in časnikarka mariborskega Večera Darka Zvonar Predan. Naslednji ponedeljek, 16. novembra, je društvo posvetilo večer načrtovanemu uplinjevalniku v Žavljah, ki ima na Tržaškem in Koprskem vedno več nasprotnikov. Na to temo sta govorila dolinska županja Fulvia Premolin in koprski naravovarstvenik Franci Malečkar. Naslednji ponedeljek, 23. novembra, je v društvu predaval muzikolog Ivan Florjanc, ki je govoril o slovenski fantovski pesmi. Zadnji ponedeljek v novembru so najprej odprli fotografsko razstavo Petra Cvelbarja o treh desetletjih obrazov Drage, nato pa je nastopil še direktor Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju dr. Vincenc Rajšp, ki je govoril o lavantinski škofiji, jožefinskih zemljevidih in o slovenskem življu na Dunaju.

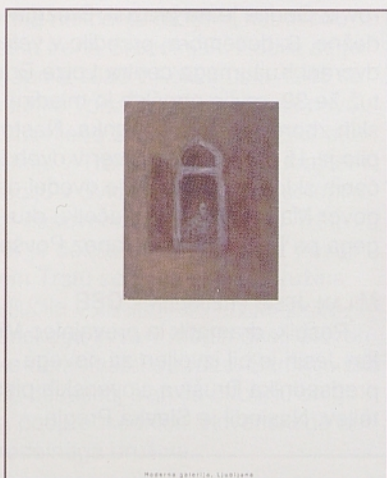

Evelina Umek in Vilma Purič.

V MARIBORU

Založba in revija Mladika se je 15. decembra predstavila na večeru v Literarni hiši Maribor. Nastopili sta tudi pisateljici Evelina Umek in Vilma Purič, ki sta predstavili svoje delo. Pozdrav gostiteljev je podal pesnik Marjan Pungartnik.

Mušič v Moderni galeriji in v Benetkah

Prenovljeno Moderno galerijo v Ljubljani so odprli 24. novembra sočasno z veliko razstavo Zoran Mušič v javnih in zasebnih zbirkah v Sloveniji, ki je na ogled do konca februarja. Avtorica razstave je Breda Ilich Klančnik. Razstavljenih je 179 del z velikim poudarkom na prvih desetletjih umetnikovega ustvarjanja.

Ljubljansko razstavo ob stoletnici Mušičevega rojstva spremlja bogat katalog v slovenski in angleški različici s to

posebnostjo, da lahko kupci izbirajo reprodukcijo, nalepljeno na naslovnici, med 102 v knjigi predstavljenima Mušičevima deloma.

V razkošni knjigi, ki sta ji napisala predgovora predsednik republike Danilo Türk in direktorica Moderne galerije Zdenka Badovinac, so ob reprodukcijah in dokumentarnih fotografijah starejši študiji Zorana Kržišnika, intervju Ivane Simeonović Čelić z Mušičem iz leta 1979, eseji Tomaža Brejca, Mete Gabršek Prosenc, Miklavža Komelja in Ješe Denegrija, podroben umetnikov življenjepis Gojka Zupana, bibliografija in literatura o Mušiču, ki jo je pripravila Jana Intihar Ferjan, in katalog razstavljenih del, ki so izbor v Sloveniji evidentiranih umetnin, izpod peresa Brede Ilich Klančnik.

V razstavnih prostorih zavoda Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti v Benetkah pa so 3. decembra odprli razstavo Zoran Music – extreme figure. Na ogled je do 7. marca. Avtorica razstave je Giovanna Dal Bon. Poudarek je na zadnjih treh desetletjih Mušičevega ustvarjanja, ki je prikazano v osmih tematskih sklopih.

VIDNI PREMIKI V SLOVENSKI CERKVI

Ker je ljubljanski nadškof msgr. Alojz Uran ponudil papežu odstop zaradi težav z zdravjem, je Benedikt XVI. poskrbel za vrsto pomembnih premikov v vodstvu Cerkve na Slovenskem. Objavili so jih 28. novembra.

Novi ljubljanski nadškof in metropolit je dosedANJI mariborski nadškof – pomočnik in apostolski administrator v Celju msgr. Anton Stres. Novi mariborski nadškof – pomočnik je dosedANJI škof v Murski Soboti msgr. Marjan Turnšek. Novi škof v Murski Soboti je dosedANJI mariborski pomožni škof msgr. Peter Štumpf.

Prazni sta torej še mesti škofa v Celju in pomožnega škofa v Mariboru.

Dr. Anton Stres, ki se je rodil 15. decembra 1942 v Donački gori pri Rogatcu, je član Misijonske družbe (lazaristi), doktor teologije in filozofije v Ljubljani in Parizu, bivši provincial lazaristov, dolgoletni profesor in dekan na Teološki fakulteti v Ljubljani, od leta 1985 predsednik slovenske komisije Pravičnost in mir, ploden pisec in predavatelj, v vodstvu številnih slovenskih in mednarodnih delovnih skupin in ustanov, tako tudi Združenja slovenskih katoliških skavtov in skavtinj. Večkrat je nastopil tudi v Trstu in Gorici ter na študijskih dnevih Draga.

PESEM JESENI

V Športnem centru Zarje pri Bazovici je Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta v soboto, 28. novembra, priredila svojo 44. revijo pevskih zborov, ki je pred leti dobila ime Pesem jeseni. Nastopilo je 9 zborov Tržaškega, pod vodstvom Edija Raceta pa je nastopil združen zbor ZCPZ. Predsednik Zveze Marko Tavčar je izročil priznanja za dolgoletno delo petim zborovodjem in organistom.

30-LETNICA SKLADA MITJA ČUK

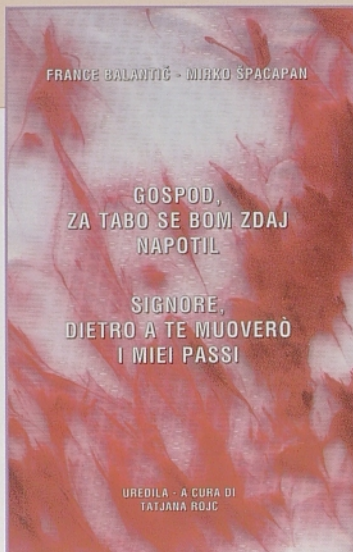
Sklad Mitja Čuk je s predstavo za otroke in razstavo o svojem dragocenem delu 6. novembra opozoril na svojo 30-letnico. Pod geslom »Pomagajmo otrokom!« je začel najprej z oskrbo prizadetih otrok, nakar je posege razširil še na druga področja vzgoje, izobraževanja, zaposlovanja, publicistike in kulture. O opravljeni poti je na slovesnosti spregovorila predsednica Stanka Sosič Čuk.

Dvojezični Balantič

Goriška Mohorjeva družba je na pobudo Pokrajinske konzulte za slovensko skupnost, v sodelovanju s Kulturnim konzorcijem iz Tržiča in s podporo goriške pokrajinske uprave izdala devet religioznih poezij Franceta Balantiča v izvirniku in v italijanskem prevodu rajnega kulturnega in političnega delavca Mirka Špacapana. V knjižici z naslovom *Gospod, za tabo se bom zdaj napotil – Signore, dietro a te muoverò i miei passi* so poleg poezij in prevodov dva eseja urednice knjige prof. Tatjane Rojc v obeh jezikih in pa tri Špacapanove uglasbitve Balantičevih verzov za moški, ženski in mešani zbor.

Z omenjenimi prevodi je Špacapan sodeloval na prvem natečaju za nagrado Srečko Kosovel, ki ga je razpisal tržiški kulturni konzorcij leta 1996.

Predstavitelj knjige je bila 4. decembra v dvorani goriškega pokrajinskega sveta. Sodelovala je tudi pevka skupina Akord iz Podgore, ki jo je ustanovil in vodil Špacapan, danes pa nastopa pod taktirko Daria Bertinazzija.

HVALEŽNICA

V tržiški stolnici sv. Justa je bila 8. novembra prva hvaležnica tržiških slovenskih vernikov z novim škofom msgr. Giampaolom Crepaldijem. Ker še ne obvlada slovenščine, je bilo somaševanje s slovenskimi dušnimi pastirji v slovenščini, italijanščini in latinščini, škofovo pridigo pa je v slovenščini prebral njegov vikar za Slovence msgr. Franc Vončina. Kot je že običaj, so bili dobro zastopani skavti v svojih krojih in narodne noše, pela sta združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov pod vodstvom Edija Raceta in otroški zbor Kraški cvet pod vodstvom s. Karmen Koren.

MALA CECILIJANKA

Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice je na praznik Brezmadežne, 8. decembra, priredilo v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž že 39. revijo otroških in mladinskih zborov Mala Cecilijanka. Nastopilo je 15 sestavov, in sicer v dveh ločenih sklopih. V prvega je uvedel nagovor Mare Černic, ob začetku drugega pa je spregovoril Janez Povše.

MILAN JESIH PREDSEDNIK DSP

Pesnik, dramatik in prevajalec Milan Jesih je bil izvoljen za novega predsednika Društva slovenskih pisateljev. Nasledil je Slavka Pregla.

50-letnica smrti škofa Gregorija Rožmana

Dne 16. novembra je minilo 50 let, kar je v Clevelandu v ZDA v begunstvu umrl ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Mnenja o njegovi vlogi še danes razdvajajo Slovence, ki pišejo in razpravljajo o drugi svetovni vojni, okupaciji in revoluciji, ali pa so jih sami doživljali.

V Ljubljani in v zdomstvu se je zvrstilo več spominskih pobud in srečanj. Pomemben prispevek k objektivnejši podobi Rožmanove medvojne vloge, njegovega dela, stalističnega procesa iz leta 1946 in vendarle uspešnih zahtev po njegovi razveljavitvi prinaša zbornik Med sodbo sodišča in sodbo vesti, Dokumenti sodnega procesa proti škofu Gregoriju Rožmanu. V njem je veliko manj znanega ali prvič

objavljenega gradiva. Pripravilo ga je pet avtorjev: zgodovinarji Marija Čipić Rehar, France M. Dolinar, Tamara Griesser-Pečar in Blaž Otrin ter prevajalka Julijana Visočnik. Izšel je na 643 straneh pri založbi Družina v Ljubljani, 7. decembra pa so ga predstavili tudi v Trstu.

Članici
uredniškega odbora

Bredi Susič

čestitamo ob rojstvu
prvorojenca

VINCENZA.

Uredniški odbor

UMRLA JE IRENA SREBOTNJAK

V Trstu je 29. novembra nenadno umrla nekdanja radijska napovedovalka Irena Srebotnjak. Rodila se je 4. aprila 1928 v Lokvi. Leta 1945 se je lahko vpisala v zadnji letnik novoustanovljene Slovenske trgovske akademije v Trstu. Po maturi in krajšem študiju v Švici je leta 1948 nastopila kot napovedovalka na Radiu Trst, kjer je delala dobrih 35 let. V povojnem Trstu se je vsa njena družina vključila v živahno obnavljanje slovenskega tkiva v krogih okoli Slovenske demokratske zveze. Sama je bila več desetletij članica odbora, dolgo pa podpredsednica Slovenskega dobrodelnega društva.

GORIŠKE MOHORJEVKE

Krst knjižne zbirke Goriške Mohorjeve družbe za leto 2010 je bil 23. novembra v galeriji Ars nad Katoliško knjigarno v Gorici.

Po pozdravih predsednika GMD msgr. Oskarja Simčiča in tajnika založbe Marka Tavčarja je urednik Kolarja GMD za leto 2010 Jože Markuža predstavil ta dragoceni zbornik, ki na več kot 300 straneh beleži utrip slovenske narodne skupnosti v Italiji. Letos ga je opremila akademska slikarka Megi Uršič Calzi.

Tokratna večernica je kriminalka Umor v zaspanem mestu koroškega avtorja Martina Kuchlinga, ki so jo skupaj izdale vse tri Mohorjeve.

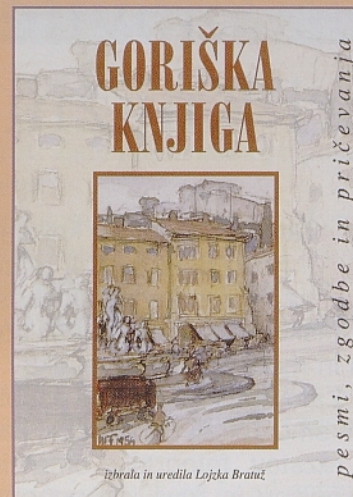
Za otroke je GMD objavila zgodbo rajne Nadje Kriščak Marko in note, ki jo je ilustrirala Jasna Merkù.

Zunaj zbirke je izšla knjiga spominskih zapisov gozdarskega inženirja Janka Žigona z naslovom Inventura.

Goriška knjiga

Pri Slovenski matici v Ljubljani je v zbirki zbornikov o slovenskih mestih kot deveta obširna publikacija izšla Goriška knjiga, ki jo je uredila prof. Lojzka Bratuž. Sozaložnica je Goriška Mohorjeva družba.

Kot to velja za ostale knjige, ki so posvečene Ljubljani, Mariboru, Trstu (Tržaško knjigo je leta 2001 uredila prof. Marija Pirjevec, ki je lani za tržaško Mladiko oskrbela tudi italijansko izdajo), Celju, Celovcu, Ptuj, Novemu mestu in Kranju, je v zborniku izbor zapisov o Gorici in njenih ljudeh. Gre za odlomke romanov, za poezije, pričevanja, govore, zgodbe in razprave 77 piscev. Skupno 376 strani, ki jih bogatijo likovna dela v izboru Ivana Žerjala iz Gorice. Tako Bratuževa kot Žerjal na koncu knjige objavljata svoj pogled na Gorico in opravljeni izbor literarnih oz. likovnih del.

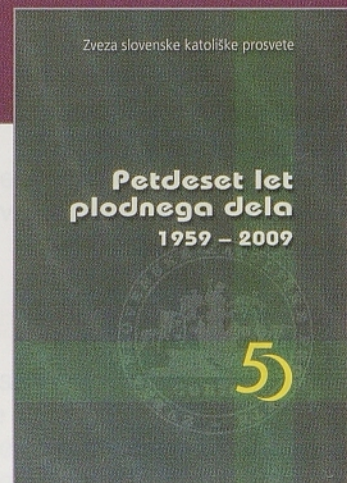
»Petdeset let plodnega dela«

Zveza slovenske katoliške prosvete je 21. in 22. novembra priredila v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici 51. revijo pevskih zborov Cecilijanka.

Prireditve so posvetili 50-letnici Zveze, ki je ob tej priložnosti izdala spominsko in dokumentarno knjižico *Petdeset let plodnega dela, 1959-2009*. Uredil jo je Damjan Paulin, gradivo pa je zbrala Patricija Florenin. V njej je pregled dela od občnega zbora leta 1990 do danes, saj je prva tri desetletja ZSKP že popisala publikacija, ki je izšla leta 1989. Predstavljena so tudi včlanjena društva, vidnim preminulih prosvetnim delavcem pa so posvečeni spominski članki.

Na reviji je letos nastopilo 18 zborov: na sobotnem večeru jih je nastopalo 10, na nedeljskem popoldnevu pa 8. Poleg goriških zborov so nastopili gostje s Tržaškega, iz Benečije, Koroške, matične Slovenije ter italijanski zbor iz Turjaka.

Sobotni nagovor so prireditelji zaupali dirigentu Dariu Bertinazziju, v nedeljo pa je spregovorila predsednica ZSKP Franka Padovan.

Ustanovitev likovnega arhiva pri Knjižnici Dušana Černeta

V sklopu Černetove knjižnice smo ustanovili novo sekcijo. Cilj te sekcije je proučevanje zgodovine slovenskih primorskih in zdomskih likovnikov. Zbirali bomo podatke znanih in manj znanih umetnikov od leta 1900 dalje. Zato bomo ustanovili poseben arhiv, v katerem smo zbirali publikacije, kataloge in zgibanke razstav, fotografije umetnin, kritike, članke časopisov in revij in podobno. Skušali bomo tudi slediti delovanju vseh slovenskih razstavnih prostorov in galerij v naši deželi. Ta material bo na razpolago kritikom in raziskovalcem. Začasno bo sekcija delovala kot knjižnica in fototeka. S časom, ko bomo zbrali dovolj gradiva o določenem umetniku ali osebi, ki se ukvarja z likovno umetnostjo v naši deželi, pa bomo, po možnosti, objavili tudi kako publikacijo.

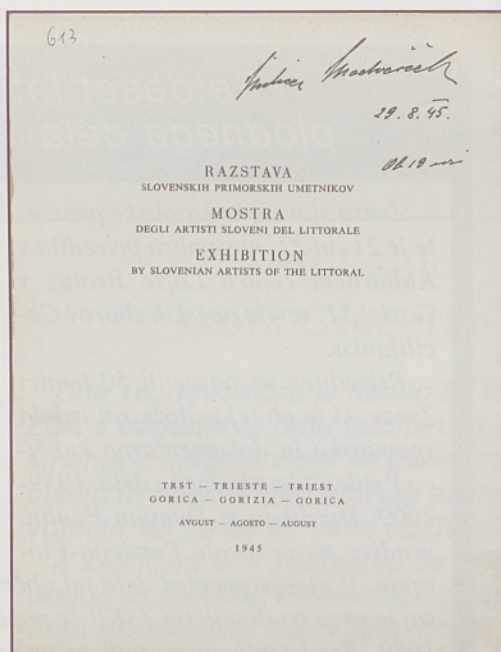
Ideja o ustanovitvi likovnega oddelka pri Knjižnici Dušana Černeta v Trstu se je porodila, ko je slovenski tržaški slikar Edi Žerjal začel obiskovati knjižnico in izrazil željo, da bi svoj bogati likovni arhiv poklonil knjižnici, ki naj bi sistematično zbirala gradivo primorskih in tudi zdomskih umetnikov. Odbor knjižnice je z veseljem osvojil idejo in pooblastil gospoda Žerjalo, da sprejme vodstvo novoustanovljenega knjižničnega oddelka in prične z delom. Iz svojega bogatega arhiva je že prinesel v knjižnične prostore veliko gradiva (časopisne ocene, razstavne kataloge, monografije slovenskih slikarjev, vabila na razstave, plakate, ipd.). Tudi nekateri tržaški Slovenci so že prispevali veliko gradivo za nov oddelak Knjižnice Dušana Černeta.

V Trstu, Gorici in Benečiji je več slovenskih razstavnih prostorov, ki so vedno na razpolago slovenskim umetnikom. V Trstu imamo Slovenci na razpolago sledeče razstavne prostore: Trža-

ška knjigarna, Kulturni dom, Narodni dom, Bambičeva galerija na Opčinah, Peterlinova dvorana, Narodna in študijska knjižnica, dvorane slovenskih prosvetnih društev in domov, v Trnovci pa je Galerija Skerk. V Gorici so slikarske in kiparske razstave v Centru Lojzeta Bratuža, v Kulturnem domu, v Galeriji Ars ter v centru KB. V Špetru je osrednja likovna Beneška galerija.

Poleg tega slovenski razstavljalci prikazujejo svoja umetniška dela v italijanskih galerijah ter po raznih državah Evrope in drugod.

Izkoristimo priložnost, da spomnimo vse bralce in prijatelje KDC, da lahko tudi sami sodelujejo pri obogatitvi naše knjižnice s poklonom publikacij in drugega gradiva. Za dodatne informacije lahko pokličete na telefonsko številko 040 662407 ali pišete na elektronski naslov: kdc@spin.it.

V daljšem uvodu v katalogu je Bogomir Magajna napisal med drugim tudi sledeče: »Prišel bo čas, ko bodo slovenski umetniki romali v Benetke, Firence, Rim ter italijanski umetniki k nam. Primerjali se bodo in tekmovali v plemeniti tekmi za lepoto. Italijanski in slovenski umetniki Trsta pa bodo posredovalni most. Trst čakajo danes še komaj slutene možnosti razvoja in razmaha. Trst sam postane lahko silni tempelj nove lepote in novo njeno središče.«

ZAHVALA

Odbor Knjižnice Dušana Černeta se najtopleje zahvaljuje Narodni in študijski knjižnici iz Trsta za darovane številke revije Društveno glasilo kulturnega društva Slovenija v Olofströnu na Švedskem.

Spoštovani!

Kot vedno draga revija z dragocenim videzom in vsebino, tudi tokrat! Zato naj drobna pripomba ne moti. A kljub neznatnosti gre vendarle za zelo pomenljivo zadevo.

Na strani 21 berem: "... ga je papež mazilil tudi za rimsko-nemškega cesarja". Naslov rimskega cesarja izpričujejo listine in cesarski pečati. Na nobenem ne najdemo besed, ki bi govorile o "rimsko-nemškem" cesarju. Besedico nemški so dodali nemški nacionalisti naknadno in ciljano, da bi poveljevali nemštvo. Na cesarskih pečatih pač beremo ali polno ali skrajšano besedilo: D(ei) GR(atia) IMPERATOR ROM(anorum) – ničesar "nemškega"!

Je pa "REX ROMANORUM" resnično "nemški" kralj. To je izvoljeni kralj Nemcev, ki so ga izbrali nemški volilni knezi, in ni bil nujno ista oseba, kot "rimski cesar"! Pa še ta je tako kot cesar nosil uradni naslov Kralj Rimljanov in ne Nemcev.

Naj si Nemci prikrajajo dejstva po svoji meri in interesih, če jim paše. A čemu bi jim še mi pomagali pri tem, tako kot prikoritena zgodovinarska stroka počne z naselitvijo Slovencev in z "alpski-mi Slovani". Zapisujmo (vso in le) resnico.

Lepo pozdravljam
Andrej Lenarčič

za smeh in dobro voljo

Študentovo neznanje na izpitu je profesorja tako razkačilo, da je od študenta zahteval indeks, vanj nekaj napisal in mu ga vrnil. Ko je študent zapustil profesorjev kabinet, je odprl indeks in videl, da mu je profesor v indeks zapisal: »Polni idiot!« Študent je ponovno vstopil v profesorjev kabinet in rekel: »Oprostite, v indeks ste mi pozabili vpisati oceno, podpisali ste se pa že!«

• • •

Prijatelja sta se peljala vsak s svojim kolesom. Naenkrat eden reče:

»Veriga ti rožlja!«

»Prosim?«

»Veriga ti rožlja!«

»Prosim?«

»Veriga ti rožlja!!!«

»Nič ne slišim, ker mi rožlja veriga!«

- Kam pa kam? vpraša Milan prijatelja Gorenjca Simona, ko ga pred letališkim poslopjem zagleda z dvema kovčkoma v rokah.

- Na poročno potovanje. Veš, čeprav sva z ženo že pet let poročena, prej ni bilo priložnosti za poročno potovanje.

• • •

- Oprostite, ker vas nadlegujem. Zdi se mi, da berete narobe obrnjen časopis.

- Res je. Ne morete si misliti, kako je to težko.

• • •

- Težki časi so prišli

- Kako to mislite, šef?

- Zdaj naših izdelkov nihče več ne kupuje. Niti tisti ne, ki že doslej niso plačevali tistega, kar so naročili.

»Tone, ali si že slišal, da so staro Majdo odpeljali iz službe direktno na urgenco zaradi zastrupitve?«

»Zaradi zastrupitve? Potem se je pa verjetno ugriznila v svoj jezik!«

• • •

»Kakšni so ljudje! Skoraj vsak dan bereš v časopisih, da je umrl kak slaven mož. Ko pa se rodi, nihče ne črhne niti besedice o tem,« komentira Jože pogrebe slavnih mož.

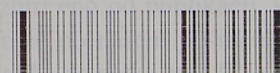
CENE MLADIKE V LETU 2010

Posamezna številka 4,00 €. Naročnina po navadni pošti za vse države 30,00 €. Po letalski pošti: Evropa 50,00 €; Amerika 60,00 €; Avstralija 65,00 €.

MLADIKA V NOvem LETU 20

II 117 986 2009

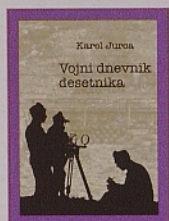
Vsem, ki bodo naročnino 2010 poravnali do 31. januarja 2010, darujemo po i navedene (po razpoložljivosti zaloge posameznih knjig). Naročnino lahko porav 11131331 ali pa tudi osebno na upravi Mladike, Ulica Donizetti 3 v Trstu od pone

920092262,9

COBISS

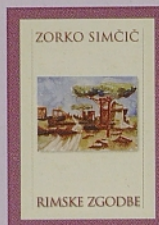
Plačniki v tujini lahko plačate s čekom ali po banki na: **Zadružna kraška Cooperativo del Carso** (IBAN: IT58 S089 2802 2010 1000 0016 916 - SWIFT: CCTSIT2TXXX)

DARILO ŠT. 1:

K. Jurca:
Vojni dnevnik
desetnika

DARILO ŠT. 2:

P. Roveredo:
Sporoči mi

DARILO ŠT. 9:

Z. Simčič:
Rimske zgodbe

DARILO ŠT. 10:

D. Bandelli:
Razprti svetovi

DARILO ŠT. 3:

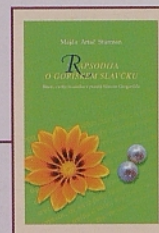
M. Gregorič:
Karlo Kocjančič

DARILO ŠT. 4:

Bibliografsko
kazalo Mladike

DARILO ŠT. 11:

M. Gregorič:
Razpotja, izbire,
spopadi

DARILO ŠT. 12:

M. Artač Sturman:
Rapsodija o
goriškem slavicu

DARILO ŠT. 5:

B. Volpi Lisjak:
Vonj po morju

DARILO ŠT. 6:

B. Pertot:
Ti navdih in
jaz beseda

DARILO ŠT. 13:

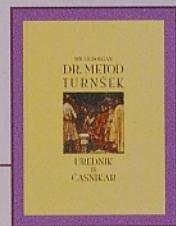
B. Volpi Lisjak:
Čupa

DARILO ŠT. 14:

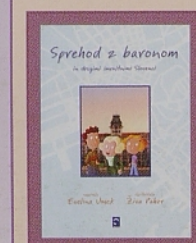
Zbornik DRAGE
(vsi letniki)

DARILO ŠT. 7:

G. Pilleri:
Kramljanje o
medicinski šoli

DARILO ŠT. 8:

M. Dolgan:
Dr. Metod Turnšek

DARILO ŠT. 15:

E. Umek:
Sprehod z
baronom

DARILO ŠT. 16:

A. Volk Zlobec:
Muc Feliks

DARILO ŠT. 17:

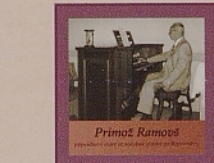
L. Susič:
Od Miklavža
do Božiča

DARILO ŠT. 18:

A. Volk Zlobec:
Štiri zgodbe
izpod odeje

DARILO ŠT. 20:

Zbor J. Gallus:
O polnoči

DARILO ŠT. 21:

Primož Ramovš:
Popoldnevi stare in sodobne
glasbe na Repentabru

DARILO ŠT. 19:

Zbor J. Gallus:
Božično pričakovanje